

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра цивільно-правових дисциплін
Кафедра економічної безпеки та фінансових розслідувань**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор НАВС
полковник поліції
Станіслав ГУСАРЄВ
____.____.2023

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ПРИВАТНЕ ПРАВО: ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ І
ЗАСТОСУВАННЯ»**

Статус дисципліни — обов'язкова
Рівень вищої освіти — другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти — магістр
Галузь знань: 08 Право
Спеціальність: 081 Право
Освітня програма: Право
Форми здобуття вищої освіти — денна/заочна
Мова викладання — українська
Форма підсумкового контролю — екзамен

Київ - 2023 рік

Розробники:

Валентина Мироненко – завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

Наталія Білянська – професор кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

Ангела Калінюк – доцент викладач кафедри цивільно-правових дисциплін, доктор філософії;

Катерина Куцик – старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук

Наталія Полішко – доцент викладач кафедри цивільно-правових дисциплін, доктор філософії;

Лариса Герасименко – завідувач кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань, кандидат юридичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
Протокол від 01.09.2023 року, № 1

Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
полковник поліції

Валентина МИРОНЕНКО

Схвалено науково-методичною радою НАВС
Протокол від __.__.2023 року, № __.

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЄВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни
Робоча програма переглянута на 20 __/20 __ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __.__.202_ № ____

протокол науково-методичної ради
від __.__.202_ № ____

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20 __/20 __ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __.__.202_ № ____

протокол науково-методичної ради
від __.__.202_ № ____

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20 __/20 __ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __.__.202_ № ____

протокол науково-методичної ради
від __.__.202_ № ____

Завідувач кафедри

Валентина МИРОНЕНКО

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЄВ

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом навчальної дисципліни «Приватне право: практика тлумачення і застосування» є надання здобувачам вищої освіти системи науково-теоретичних та практичних знань з проблем приватного права, визначення та розкриття основних проблем розуміння його понять, категорій та інститутів, напрямів розвитку й удосконалення цивільного та господарського законодавства в умовах ринкової економіки і правової держави, а також допомогти здобувачам вищої освіти навчитися застосовувати на практиці здобуті теоретичні знання, розв'язувати прикладні завдання та набути досвіду складання правових документів.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Приватне право: практика тлумачення і застосування» є формування у здобувачів вищої освіти знань про проблемні питання законодавства та правової доктрини з приводу регулювання приватно-правових відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Приватне право: практика тлумачення і застосування» є набуття здобувачам вищої освіти теоретичних знань щодо форм та порядку захисту прав та інтересів суб'єктів приватно-правових відносин; опанування здобувачами вищої освіти основних положень чинного законодавства України з метою вироблення умінь працювати з ними та правильно їх застосовувати у конкретних життєвих ситуацій; ознайомлення з необхідними теоретичними положеннями, які вироблені доктриною права; виробити правове та критичне мислення та навички з тлумачення норм приватного права; ознайомлення з судовою та іншою практикою у питаннях застосування чинного законодавства України щодо питань, які виникають з приводу здійснення і захисту прав та інтересів учасників приватно-правових відносин.

Пререквізити:

юридична компаративістика; право Європейського Союзу; правові інструменти альтернативного вирішення спорів; правові інструменти альтернативного вирішення спорів

Постреквізити

застосування стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; нормотворча діяльність; особливості розгляду окремих категорій цивільних справ; сучасні аспекти цивільно-правової відповідальності; сучасні аспекти цивільного права та процесу; актуальні проблеми застосування сімейного законодавства; актуальні проблеми міжнародного приватного права; сучасні аспекти спадкового права; актуальні проблеми правового регулювання конкурентних відносин; корпоративне право та основи ділової корпоративної розвідки; актуальні проблеми корпоративного права; правове регулювання економіки України; міжнародний комерційний арбітраж; проблеми регулювання трудових правовідносин.

Компетентності відповідно до другого рівня вищої освіти ступеня магістр зі спеціальності 081 «Право»

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права
Загальні компетентності	ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

	<p>ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p>ФК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.</p> <p>ФК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.</p> <p>ФК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.</p> <p>ФК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.</p> <p>ФК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.</p> <p>ФК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.</p> <p>ФК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.</p> <p>ФК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.</p> <p>ФК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.</p> <p>ФК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.</p> <p>ФК 16. Здатність виявляти проблемні питання правозастосування та формувати пропозиції щодо їх вирішення (<i>додаткова ФК</i>).</p>

Здобувачі другого рівня вищої освіти ступеня магістр зі спеціальності 081

«Право» повинні продемонструвати такі результати навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

ПРН 5. Вільно спілкуватися іноземною мовою професійного спрямування (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- теоретичні засади приватного права, концепції, напрями й основні проблеми його розвитку;
- теоретичні засади, концепції, напрями й основні проблеми удосконалення цивільного та господарського законодавства;
- тенденції та перспективи розвитку цивільного та господарського законодавства в умовах ринкової економіки і демократизації суспільства;
- основні наукові теорії науки цивільного права, господарського права;

вміти:

- правильно визначати проблеми приватноправових відносин, шляхи їхнього подолання;
- тлумачити та розкривати основні поняття, інститути та категорії приватного права;
- здійснювати наукові дослідження і забезпечувати освітній процес;
- тлумачити чинне законодавство України та правильно застосовувати його при вирішенні практичних завдань, аргументуючи власну точку зору щодо прийнятого рішення та обґрунтовуючи доцільність використання або ж невикористання в конкретних ситуаціях.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання (д/б та ксф)	заочна форма навчання (д/б та ксф)
	Рік підготовки	
	I	I
Загальна кількість годин – 150 (для денної форми навчання)	Семестр	
	2	2
	Лекції	
	18	10
	Семінарські	
	22	16
	Практичні	
	30	6
	Самостійна робота	
	80	118
	Вид контролю	
	екзамен	

3. Структура залікового кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		л	сем.	п	с. р.		л	сем.	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Загальне вчення про приватне право	8	2	2	-	4	13	2	2	-	9
Тема 2. Правовий статус учасників приватно-правових відносин	10	2	2	2	4	17	-	2	-	15
Тема 3. Право власності: практика тлумачення та застосування	14	2	2	2	8	14	2	2	-	10
Тема 4. Спадкове право: практика тлумачення та застосування	14	2	2	4	6	14	2	-	2	10
Тема 5. Теоретичні та практичні проблеми сучасного господарського права	4	-	-	-	4	15	2	4	-	9
Тема 6. Суб'єкти господарського права: сучасний стан правового регулювання	6	-	-	-	6	19	-	4	-	15
Тема 7. Практика тлумачення та застосування норм приватного права, що регулюють договірні відносини у сфері цивільного права	28	4	6	8	10	12	-	-	2	10
Тема 8. Практика тлумачення і застосування норм приватного права, що регулюють недоговірні відносини у сфері цивільного права	18	2	2	4	10	12	-	2	-	10
Тема 9. Практика тлумачення та застосування норм приватного права, що регулюють відносини в сфері найманої праці	18	2	2	2	12	12	-	-	-	10
Тема 10. Практика тлумачення і застосування норм приватного права, що регулюють житлові відносини	12	-	2	4	6	10	-	-	-	10
Тема 11. Практика тлумачення та застосування норм приватного права, що регулюють відносини у сфері сімейного права	18	2	2	4	10	14	2	-	2	10
Екзамен (або Залік)	Екзамен					Екзамен				
Усього годин	150	18	22	30	80	150	10	16	6	118

4. Плани семінарських та практичних занять¹

4.1. Плани семінарських занять

Тема 1. Загальне вчення про приватне право

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Генезис поняття приватного права. Римське право як основа сучасного приватного права.
2. Загальні положення приватного права. Співвідношення приватного та публічного права.
3. Місце приватного права в загальній системі права.
4. Предмет, об'єкт, структура актуальних проблем приватного права як навчальної дисципліни та наукової категорії.
5. Джерела приватного права.

Тема 2. Правовий статус учасників приватно-правових відносин

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Суб'єкти цивільного права та учасники цивільних правовідносин.
2. Правосуб'єктність фізичної особи. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб.
3. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види.
4. Емансипація неповнолітніх.
5. Проблема індивідуалізації фізичної особи.
6. Фізична особа-підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності.
7. Проблематика конструкції «юридичної особи». Ознаки юридичної особи. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
8. Проблема систематизації юридичних осіб.
9. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права. Правова природа установчих документів юридичної особи.
10. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин.

Тема 3. Право власності: практика тлумачення та застосування

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та правовий аналіз правовідносин власності, їх сфера та межі регулювання.
2. Передумови виникнення правовідносин власності, їх види.
3. Елементи правовідносин власності.
4. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері правовідносин власності.
5. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.

¹ При формуванні планів семінарських та практичних занять використанні матеріали практикуму «Актуальні проблеми приватного права : практикум / Менів Л. Д., Амеліна А. С., Білоус Т. Й. та ін. ; за заг. ред. Л. Д. Менів. - Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. - 200 с.»

Тема 4. Спадкове право: практика тлумачення та застосування

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та правовий аналіз спадкових правовідносин, їх сфера та межі регулювання.
2. Передумови виникнення спадкових правовідносин, їх види.
3. Елементи спадкових правовідносин.
4. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері спадкових правовідносин.
5. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.

Тема 5. Теоретичні та практичні проблеми сучасного господарського права

Навчальний час – 4 год., для заочної форми навчання

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття господарського права
2. Предмет і методи господарського права
3. Принципи господарського права
4. Класифікація джерел господарського права
5. Поняття та види «господарська діяльність»
6. Поняття та види «підприємницька діяльність»
7. Основні нормативні акти, які регулюють господарську діяльність суб'єктів господарювання

Тема 6. Суб'єкти господарського права: сучасний стан правового регулювання

Навчальний час – 4 год., для заочної форми навчання

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття і ознаки суб'єкта господарювання
2. Юридичні особи як суб'єкти господарювання: поняття і види
3. Поняття, види та організаційно-правові форми суб'єктів господарювання
4. Порядок створення та припинення господарської діяльності
5. Особливості правового статусу фізичної особи – підприємця
6. Особливості юридичних осіб господарського права як суб'єктів господарювання
7. Підстави та порядок припинення господарської діяльності. Банкрутство

Тема 7. Практика тлумачення та застосування норм приватного права що регулюють договірні відносини у сфері цивільного права

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та правовий аналіз зобов'язальних правовідносин, їх сфера та межі регулювання.
2. Передумови виникнення зобов'язальних правовідносин, їх види.
3. Елементи зобов'язальних правовідносин.
4. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері зобов'язальних правовідносин.
5. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.
6. Поняття, значення та функції договору в цивільному праві, система цивільно-правових договорів

7. Система цивільно-правових договорів
8. Зміст і тлумачення договору
9. Укладення, зміна та розірвання договору
10. Особливості змісту та порядку укладення господарських договорів
11. Особливості концесійних договорів, угод про розподіл продукції, договорів лізингу, франчайзингу та консалтингу

Тема 8. Практика тлумачення і застосування норм приватного права, що регулюють недоговірні відносини у сфері цивільного права

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Правове регулювання зобов'язання з публічної обіцянки винагороди: поняття і види. Правове регулювання зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки нагороди за результатами конкурсу: поняття, суб'єкти, предмет.
2. Правове регулювання зобов'язань із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
3. Правове регулювання зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
4. Особливості зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи: умови виникнення, сторони.
5. Правове регулювання зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.
6. Правове регулювання зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Тема 9. Практика тлумачення та застосування норм приватного права, що регулюють відносини в сфері найманої праці

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Сучасні наукові підходи до проблем єдності та диференціації правового регулювання трудових відносин.
2. Визначення найманого працівника за трудовим законодавством України.
3. Особливості правового регулювання: найманих працівників (залежна праця), працівників подібних до найманих (залежна праця з виконанням особливих державних функцій).
4. Поняття колективних відносин в сфері забезпечення правового регулювання трудових відносин.
5. Соціально-управлінські та соціально-партнерські відносин в процесі реалізації норм трудового права.

Тема 10. Практика тлумачення і застосування норм приватного права, що регулюють житлові відносини

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та правовий аналіз житлових правовідносин, їх сфера та межі регулювання.
2. Передумови виникнення житлових правовідносин, їх види.
3. Елементи житлових правовідносин.

4. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері житлових правовідносин.
5. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.

Тема 11. Практика тлумачення та застосування норм приватного права, що регулюють відносини у сфері сімейного права

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття:

1. Проблема визначення місця сімейного права в системі права.
2. Сімейне право та норми моралі.
3. Сім'я як об'єкт правової охорони. Право особи на сім'ю.
4. Поняття «члена сім'ї» у законодавстві.
5. Підстави створення сім'ї.
6. Шлюб як підстава створення сім'ї.
7. Проживання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, як підстава створення сім'ї (фактичні шлюбні відносини).
8. Проблемні питання застосування сімейно-правових норм.

4.2. Завдання для розгляду на практичних заняттях

Загальні методичні поради²

Здобувачам вищої освіти в робочих зошитах пропонується розглянути та вирішити практичні ситуації та виконати завдання. Оформлення повинно містити розгорнуту обґрунтовану відповідь з обов'язковим посиланням на нормативно-правові джерела.

Перевіряється викладачем під час проведення практичних занять.

Тема 2. Правовий статус учасників приватно-правових відносин

Навчальний час – 2 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1

Шістнадцятирічний громадянин С., який навчається у технікумі, на одержану стипендію придбав декілька білетів грошово-речової лотереї. За одним із цих білетів він виграв телевізор. Не проінформувавши своїх батьків, він продав його за 2 000 грн другу громадянину І.

Батько громадянина С. звернувся до громадянина І. з проханням повернути телевізор. Проте гр. І. відмовився це зробити, посилаючись на те, що білети грошово-речової лотереї гр. С. придбав на свою стипендію, тому він може самостійно розпоряджатися цими білетами і виграшами. Тоді батько гр. С. пред'явив до гр. І. позов про визнання договору купівлі-продажу недійсним.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 2

Громадянка Ф. звернулася до органів опіки та піклування з проханням призначити їй піклувальника, в заяві вона посилалася на те, що не може проживати самостійно, оскільки потребує стороннього догляду. Органи опіки та піклування відмовили у її призначенні

² Практичні ситуації та завдання здобувачі вищої освіти отримують у науково-педагогічного працівника кафедри завчасно під час проведення індивідуальних, групових консультацій або чергування його на кафедрі.

піклувальника, посилаючись на те, що у заявниці є дорослий син, який проживає у тому ж населеному пункті, що й гр. Ф.

Чи правомірні дії органів опіки та піклування?

Задача 3

Громадянин П., якому 18 років, купив у свого товариша громадянина К., якому 17 років, магнітофон. Дізнавшись про це, батько гр. К. звернувся до суду з вимогою визнати договір купівлі-продажу недійсним. Гр. П. заперечував проти цього, посилаючись на те, що магнітофон був раніше придбаний гр. К. на свою стипендію і останній має право розпоряджатися ним самостійно.

Яка цивільна дієдатність неповнолітніх? Розгляньте докази сторін та підготуйте висновок про те, як повинен бути вирішений цей спір.

Задача 4

Громадянин І. та П. вирішили заснувати товариство з обмеженою відповідальністю. Однак орган державної реєстрації відмовив у реєстрації, мотивуючи тим, що кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю повинна бути не менше трьох осіб, оскільки за Законом України «Про господарські товариства» кількість членів ревізійної комісії повинна бути не менше 3-х осіб.

Чи є законними дії органу державної реєстрації?

В яких випадках може бути відмовлено в реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності? Яким чином громадяни І. та П. можуть захистити свої права та яку аргументацію вони повинні при цьому надати?

Задача 5

Зробіть аналіз ситуації з наведенням посилань на відповідні статті ЦКУ.

Наказом директора технікуму був оголошений набір студентів для навчання на базі технікуму за кошти фізичних та юридичних осіб за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.

Група студентів була набрана та приступила до занять 1 вересня.

Через півроку після цього прокурор Дніпропетровської області заявив позов про визнання діяльності технікуму щодо надання освітніх послуг на рівні кваліфікаційних вимог до бакалавра такою, що не відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, та про відсутність у технікумі відповідної ліцензії на впровадження освітньої діяльності на рівні освітньо-кваліфікаційних вимог до підготовки за стандартом бакалавра.

Після прокурорської перевірки та фактичної заборони здійснювати вищезазначену діяльність група студентів звернулася до суду з колективним позовом про відшкодування збитків, завданих зміною або розірванням договору, відповідно до пункту 5 статті 653 ЦК України.

Чи пов'язана правоздатність юридичної особи та наявність ліцензії на впровадження певних видів діяльності? Де навчальний заклад може отримати ліцензію на впровадження освітньої діяльності, чи це обов'язкова умова роботи навчального закладу?

Тема 3. Право власності: практика тлумачення та застосування

Навчальний час – 2 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1.

У 2018 р. подружжя Сіренків придбало автомобіль. У 2019 р. в нотаріальній конторі було посвідчено договір дарування на ім'я дружини, а в липні 2020 р. шлюб був розірваний. Але чоловік продовжував користуватися автомобілем і після розірвання шлюбу. Сіренко звернулася до суду з позовом про повернення їй автомобіля. Відповідач проти позову

заперечував, вважаючи, що права власності у позивачки на автомобіль не виникло, оскільки автомобіль їй не передавався (а це є обов'язковою умовою договору дарування), і є спільною власністю. Позивачка стверджувала, що оскільки договір був нотаріально посвідчений, то у неї виникло право власності на автомобіль.

Як повинен бути вирішений спір? Які види власності можуть виникнути у подружжя?

Задача 2.

До фермерського господарства Сидорова пристала бездоглядна корова. Через місяць вона принесла теля, а ще через 6 місяців Сидоров вирішив її продати. Під час продажу з'явився власник корови Петренко, який наполягав на поверненні корови і теляти. Сидоров проти цього заперечував, вважаючи, що через 2 місяці він став власником корови і теляти.

Як повинна бути вирішена справа?

Задача 3.

Два брата, Сергій та Андрій, отримали у спадок житловий будинок. За домовленістю між братами Сергій зі своєю сім'єю користувався трьома кімнатами, що виходять на південну сторону, а неодружений Андрій – двома кімнатами з вікнами на північ. Кухня в будинку знаходилася у спільному користуванні. Андрій вирішив поїхати до іншого міста, де йому запропонували роботу, зв'язку з чим знайшов покупця на свою відокремлену частину будинку. Сергій був категорично проти продажу частини будинку сторонній особі.

Нотаріус, до якого звернулися Андрій і покупець, відмовився посвідчити договір купівлі-продажу.

Вирішить справу.

Задача 4.

Пан Стародубцев продав пану Марченку телевізор. За домовленістю сторін Марченко повинен був забрати телевізор через два дні. Вночі в квартирі Стародубцева трапилась пожежа в результаті якої згорів зазначений телевізор. Стародубцев відмовився повернути Марченку отриману за телевізор грошову суму посилаючись на те, що Марченко як власник телевізора несе ризик випадкової загибелі речі.

Марченко звернувся до суду.

Яке рішення повинен ухвалити суд?

Задача 5.

Під час проходження археологічної практики студенти другого курсу історичного факультету ОДУ Сіренко та Петров знайшли на розкопках кургану декілька старовинних золотих прикрас. Сіренко запропонував Петрову розділити знахідки між собою і нікому не говорити про це.

Чи законна пропозиція Сіренка? Які дії повинні вчинити Петров та Сіренко згідно чинного законодавства?

Задача 6.

До фермерського господарства пана Онопрієнко пристала корова. Оскільки корову нічим було годувати, фермер забив її, м'ясо продав на базарі, а шкуру передав на шкіряний завод в обмін на шкіряні вироби.

Через два місяці з'явився власник корови.

До кого і які вимоги він може пред'явити згідно чинного законодавства?

Задача 7.

Анохіна та Дворкін доручили Січкарю за винагороду закласти в ломбарді їх речі – чоловіче та жіноче пальто та отримати для них позику. Пальто були закладені в ломбард, а

потім викуплені Січкарем за гроші Анохіної та Дворкіна, проте останнім не повернуті. У зв'язку з цим Анохіна та Дворкін подали позов до Січкаря про стягнення вартості пальто. Суд на підставі норм права щодо віндикаційного позову зобов'язав відповідача відшкодувати позивачам вартість обох пальто.

Чи правильно суд ухвалив рішення?

Тема 4. Спадкове право: практика тлумачення та застосування

Навчальний час – 4 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1

Сім'я громадянина Т. складалася: з дружини віком 60 років, чоловіка доньки, яка померла за рік до смерті гр. Т., та двох онуків. Громадянин Т. помер, залишивши заповіт, в якому єдиним спадкоємцем була зазначена померла донька.

Яка в цьому випадку підстава спадкування? Як має бути розподілене спадкове майно? Як його належало б розподілити, якби донька гр. Т. померла через місяць після смерті свого батька, не встигнувши прийняти майно?

Задача 2

Після смерті важко хворого громадянина С. залишилася спадщина, на отримання якої претендували: громадянин П. - єдиний спадкоємиць за заповітом, що проживав разом із спадкодавцем і доглядав його 6 останніх років перед смертю; син В., що проживав окремо від спадкодавця і не підтримував з ним зв'язків; рідний брат О. - інвалід І групи, що проживав та працював в іншому місті. Громадянин П. у суді просив усунути від надання спадщини сина В. на тій підставі, що останній злісно ухилявся від матеріальної допомоги батькові, про що були пред'явлені відповідні докази. Брат померлого О. просив суд включити його до складу спадкоємців як непрацездатного, хоча він і не отримував матеріальної допомоги від спадкодавця.

Як має бути вирішений такий спір?

Задача 3

Громадянка К. з дитиною проживала з 1990 р. з громадянином Б. однією сім'єю, не перебуваючи з ним у шлюбі. Дитина гр. К. не була всиновлена гр. Б. За час спільного життя у них народилося ще двоє дітей, щодо яких гр. Б. визнавав своє батьківство з оформленням в органах РАЦС. Громадянка К. була на утриманні гр. Б., здійснюючи догляд за дітьми та ведучи домашнє господарство. 2006 р. громадянин Б. помер, залишивши єдиним спадкоємцем за заповітом невсиновлену дитину гр. К. Інших родичів та утриманців він не мав.

Чи можуть громадянка К. та діти громадянина Б. отримати спадщину після смерті гр. Б.?

Задача 4

Подружжя Н. та П. мали доньку, неповнолітнього сина, тітку і, крім того, на їхньому утриманні з 30 червня 2009 року перебував родич П. віком 68 років, який весь час проживав спільно з ними.

У травні 2014 року П. помер. Після його смерті відкрилася спадщина загальною вартістю 272 тис. грн, включаючи предмети домашньої обстановки та вжитку вартістю 38 тис. грн.

Визначте коло спадкоємців та вартість майна, яке кожен з них успадковує.

Задача 5

У результаті зіткнення автомобілів ВАЗ-2121 та Ауді-100 зазнав смертельних травм і через 7 днів помер у лікарні громадянин О. (власник автомобіля ВАЗ).

Після його смерті залишилось майно: пошкоджений автомобіль вартістю 13 тис. грн та приватизована його сім'єю (він, теща, дружина та двоє неповнолітніх дітей) квартира вартістю 350 тис. грн.

Напередодні автокатастрофи в користь померлого було присуджено 26 тис. грн відшкодування шкоди і 5 500 грн компенсації моральної шкоди. На день смерті підприємство, де працював гр. О., заборгувало йому 6 230 грн заробітної плати.

За фактом ДТП була порушена кримінальна справа. До громадянина О. було заявлено цивільний позов про відшкодування вартості пошкодженої автомашини Ауді-100 на суму 30 000 грн.

Визначте склад спадщини та вартість майна, яке успадкує кожен із спадкоємців.

Задача 6

10 серпня 2003 року в автокатастрофі загинули батько, дід і прадід неповнолітньої Б. і відкрилася спадщина на житловий будинок та інше майно, власником якого був прадід М.

У нотаріальну контору із заявами про прийняття спадщини звернулися Д. та Т. (брат та сестра спадкодавця) і їм було видано свідоцтво про право спадкування.

У серпні 2004 року мати неповнолітньої пред'явила в інтересах доньки (Б.) позов до Д. та Т. про визнання недійсним спадкування житлового будинку та анулювання свідоцтва, виданого Д. та Т. Позивачка зазначала, що Б. є спадкоємницею першої черги і саме їй повинно перейти спадкове майно.

Розкрийте зміст понять: «спадкова трансмісія», «спадкування за правом представлення». Вирішіть справу.

Задача 7

За спадковим договором, укладеним між гр. О. та гр. М. і посвідченим нотаріально, до гр. М. повинен був перейти будинок, належний гр. О. Натомість гр. М. зобов'язувався утримувати гр. О. до його смерті, поховати його, спорудити надмогильний пам'ятник та доглядати могилу.

Гр. О. помер 20.06.2004. Згідно з умовами договору гр. М. здійснив поховання. У нотаріальну контору звернулася сестра гр. О. за оформленням права на спадщину. Одночасно вона звернулася до суду з позовом до гр. М. про усунення перешкод у користуванні житловим будинком. Сестра гр. О. заявила, що гр. М. не спорудив пам'ятника, в будинку не проживає і не доглядає за ним, права власності на будинок не оформив.

Дайте правову оцінку ситуації. Що таке спадковий договір? Які спільні та відмінні риси спадкового договору, договору ренти та договору довічного утримання? Чи входить будинок до складу спадщини? Чи правомірні вимоги сестри померлого?

Задача 8

До нотаріальної контори звернулася громадянка Р. з проханням надати їй юридичну консультацію, як краще оформити документи, щоб усе належне їй майно після її смерті залишилось племінниці, яка її доглядає. Громадянка Р. турбується, що на частину майна претендуватиме її син І., інвалід 2 групи, який пропиває свою пенсію та неодноразово піднімав руку на матір.

Яку консультацію має надати нотаріус? Які переваги спадкового договору?

Задача 9

За спадковим договором, укладеним між гр. Л. та гр. М. і посвідченим нотаріально, до гр. М. повинен був перейти будинок, що належить гр. Л. Після смерті гр. Л. її діти, що

проживали в Росії, звернулись до нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини та вимогою включити квартиру до спадкової маси.

Дайте правову оцінку ситуації. Чи правомірні вимоги спадкоємців?

Тема 7. Практика тлумачення та застосування норм приватного права що регулюють договірні відносини у сфері цивільного права

Навчальний час – 8 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1.

Прочитавши оголошення на сайті “Сландо”, громадянин П. вирішив купити у громадянина А. холодильник. Погодивши ціну, сторони домовилися, що П. через три дні приїде за холодильником на власному авто. Крім того, громадянин П. перерахував на картковий рахунок громадянина А. завдаток у розмірі 1000 грн. Приїхавши через три дні за холодильником П. виявив, що А. продав його іншій особі за більш вигідною ціною.

Громадянин П. вирішив вимагати відшкодування збитків (витрати на автотранспорт), повернення 1000 грн. завдатку і компенсацію моральної шкоди.

Вирішіть спір. З якого моменту договір купівлі-продажу вважається укладеним?

Задача 2.

Громадяни Р. і Д. уклали договір купівлі-продажу земельної ділянки і посвідчили його у нотаріуса. Після повного розрахунку з продавцем Р., Д почав будівництво будинку на земельній ділянці. Через деякий час дружина Р. заявила позов до суду про визнання договору недійсним, обґрунтувавши позов тим, що при укладенні договору купівлі-продажу було порушено вимогу Сімейного кодексу України про необхідність згоди іншого з подружжя на відчуження нерухомого майна.

Проаналізуйте ситуацію. Яке рішення прийме суд?

Задача 3.

Громадянин С. звернулася з позовом до громадянки О. про визнання недійсним договору купівлі-продажу будинку. Позивач обґрунтовував позов тим, що при укладенні оспорюваного договору купівлі-продажу 19 серпня 2020 року громадянин К., що діяв на підставі його довіреності, продав будинок О. без згоди С. за заниженою ціною (втричі від ринкової вартості). О. подала зустрічний позов про виселення С. і членів його сім'ї з належної їй на праві власності будинку.

Проаналізуйте ситуацію. Яке рішення прийме суд?

Задача 4.

Організація-орендодавець, не одержавши від орендаря у встановлений строк орендну плату, скористалася своїм правом на утримання товарів, що належать орендареві й зберігаються в орендованому приміщенні. Оскільки заборгованість по орендній платі не була погашена протягом наступних шести місяців, орендодавець вирішив реалізувати продовольчі товари (строк придатності яких минав), для того щоб відшкодувати з вирученої суми орендні платежі.

Побачивши рекламне оголошення про продаж, до орендодавця й орендаря звернулася фірма - постачальник цих продовольчих товарів і зажадала повернути товар, тому що останній не був оплачений покупцем (орендарем) у встановлений договором поставки строк.

Чи підлягає задоволенню вимога постачальника? Які ще вимоги можуть бути пред'явлені постачальником до покупця?

Задача 5.

Підприємець А. за договором оренди з магазином використовував вільне складське приміщення для зберігання будівельних матеріалів. Оскільки з вини партнерів А. поставка будівельних матеріалів за останні три місяці не проводилася, складське приміщення не використовувалося, А. за цей період сплачував щомісячно лише 50 % обумовленої орендної плати.

Магазин звернувся в суд з вимогою розірвати договір і відшкодувати понесені збитки в тому числі - упушену вигоду.

Проаналізуйте ситуації. Яке рішення прийме суд?

Задача 6.

Між ТОВ “Нива” та приватним підприємством “АВС” 20 червня 2012 року було укладено безстроковий договір оренди складського приміщення загальною площею 62 кв.м. У 2020 році ТОВ “Нива” було реорганізоване. В порядку реорганізації за розподільчим балансом складське приміщення перейшло до ПАТ

«Нива», яке звернувся до ПП з вимогою про визнання договору оренди недійсним та звільнення приміщення. Останнє відмовилося виконати вимоги, оскільки добросовісно дотримувалося всіх умов договору.

Проаналізуйте ситуацію та вирішіть спір.

Задача 7.

Між приватним підприємством “Бриг” та ТОВ “Норд” було укладено договір підряду, за яким ТОВ “Норд” зобов’язувалося виконати ремонтні роботи в приміщенні, що належало ПП. При прийнятті підприємством роботи з’ясувалося, що товариство виконало ремонт із порушенням технології (нерівно покладені кахлі, вологий паркет і т. ін.). Незважаючи на це, товариство відмовилося від належного виконання робіт без додаткової оплати. Через місяць після прийняття робіт ПП надіслало претензію ТОВ, у якій наполягало на завершенні ремонтних робіт своїм коштом, але у зв’язку із тим, що претензія не мала дати і номера, а також була підписана не керівником ПП, ТОВ “Норд” відмовилося її розглядати. Через 8 місяців приватне підприємство “Бриг” надіслало повторну претензію, що містила всі необхідні реквізити, на яку ТОВ “Норд” не відповідало. Підприємство звернулося до господарського суду.

Дайте відповідь на вказані запитання:

1. Які наслідки настають для сторони за договором у разі недодержання нею порядку пред’явлення претензії?
2. Протягом якого строку замовник має право на пред’явлення позову про виявлені недоліки в роботі, виконаній за договором підряду?
3. Яке рішення має прийняти господарський суд?

Задача 8.

ТОВ “Світанок”, укладаючи договір підряду на ремонтно-будівельні роботи, не складало кошторису робіт як окремого документу. Податкова інспекція подала позов до суду з вимогою про визнання договору недійсним на цій підставі. Відповідач проти позову заперечував, мотивуючи це тим, що акт приймання-передачі виконаних робіт, що був складений представниками сторін, містить перелік робіт та їх вартість.

1. Що є істотними умовами договору підряду? Чи є кошторис істотною умовою договору? Чи завжди він складається?
2. Яке юридичне значення має акт приймання-передачі виконаних робіт, у в яких випадках складається?
3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача 9.

Між підприємством “Жовті сторінки України” та комерційною фірмою “Оксі” було укладено договір, за яким підприємство “Жовті сторінки України” зобов’язувалося виготовити і розмістити у довіднику з ідентичною назвою рекламну інформацію фірми “Оксі”. Остання, в свою чергу, зобов’язувалася оплатити ці роботи у 14-ти денний строк з моменту підписання договору. Вартість робіт встановлювалася в умовних одиницях (розрахунок 1у.о. = 1\$ США) у гривнях за курсом НБУ на момент оплати. Оскільки фірма протягом 6-ти місяців не оплатила виконані роботи, підприємство вирішило звернутися до суду із позовом про стягнення суми заборгованості. Відповідач заперечував проти позову, посилаючися на те, що йому позивачем не було надано акту виконаних робіт.

1. Чи правомірно встановлювати суму оплати за договором в умовних одиницях, прирівнюючи їх до долара США чи іншої іноземної валюти?
2. Чи є обов’язковим складання акту виконаних робіт?
3. Яке рішення має прийняти суд?

Задача 10.

До господарського суду із позовною заявою про розірвання договору та повернення коштів звернулося ПАТ “Грон”, яке у 2012 р. уклало договір з аудиторською фірмою “Незалежний аудитор” про надання бухгалтерських послуг строком на п’ять років. Під час податкової перевірки у 2014 р. інспектором були виявлені численні порушення правил ведення бухгалтерського обліку, в тому числі відсутність ряду первинних документів, що потягло за собою накладення штрафів. Юрисконсульт ПАТ “Грон” у судовому засіданні заявив, що як би аудиторська фірма “Незалежний аудитор” сумлінно виконувала умови договору про надання бухгалтерських послуг, то не були б накладені штрафи. У зв’язку з цим вони наполягають на розірванні договору, стягнення суми штрафів, а також всіх сплачених по договору аудиторській фірмі “Незалежний аудитор” коштів. Відповідач заперечив проти позову і заявив, що втрата бухгалтерських документів і накладені штрафи є наслідком недбалого виконання посадових обов’язків працівниками ПАТ “Грон”.

Проаналізуйте ситуацію і вирішіть спір.

Задача 11.

Між ТОВ “Прогрес” і Управлінням залізниці Закарпатської області було укладено договір на перевезення 40 т пшениці. Подані 4 вагони були повністю завантажені. На станції призначення при прийнятті вантажу було виявлено повну непридатність пшениці для переробки. В акті експертизи, проведеної на вимогу одержувача, зазначено, що пшениця заражена шкідником і з неї не вийде муки першого сорту. Тому продукція не може бути використана і підлягає знищенню.

ТОВ “Прогрес” звернулося до залізниці з вимогою про відшкодування збитків, оскільки вважали, що зараження могло статися під час перевезення.

Проаналізуйте ситуацію і вирішіть спір.

Задача 12.

За умовами договору перевезення, укладеного 15 березня 2014 року між ПАТ “Нікопольський завод феросплавів” та ПАТ “Патхім” на адресу ПАТ “Нікопольський завод феросплавів” за залізничною накладною у вагоні надійшов коксовий горішок.

Під час видачі вантажу була встановлена вагова недостача вантажу в кількості 5480 кг, що підтверджуються актом від 14 липня 2014 року. У вказаному акті було зазначено, що завантаження вагону відбулося засобами відправника – ПАТ “Патхім”. Завантаження вантажу правильне, рівномірне, вище бортів, замаркіроване вапном, слідів втрати вантажу не виявлено, двері та люки в вагоні щільно зачинені, витікання вантажу не було, кількість недостаючого вантажу у вагон вміститися могла. Зважування вагонів відбулося на станції

призначення, з зупинкою, без розчеплення. Вказаним актом був зафіксований той факт, що доступу до вантажу при перевезенні сторонніх осіб не було, перевезення справне.

ПАТ "Нікопольський завод феросплавів" звернувся з позовом до Державного підприємства "Укрзалізниця", ПАТ "Патхім" про стягнення 54800 гривень.

Проаналізуйте ситуацію, яке рішення прийме господарський суд?

Задача 13.

Хоменко одержав від Груби розписку наступного змісту: "Я, М.С. Груба, зобов'язуюся повернути В.О. Хоменку 14 листопада 2007 р. суму в розмірі 15 тисяч грн, отриману від нього у борг". 15 листопада 2007 р. Хоменко зажадав від Груби повернення боргу. Але той відмовив. Хоменко пред'явив позов до суду.

На судовому засіданні відповідач пояснив, що одержавши розписку, Хоменко разом з ним, Грубою, і його дружиною, направився до банку, щоб зняти суму зі свого рахунку. Але на рахунку грошей не виявилось. Хоменко завірив Грубу, що до вечора сума буде йому вручена. Однак не виконав обіцянку. Груба, зайнявши потрібну суму грошей у свого приятеля, подзвонив Хоменку і попросив його повернути розписку. Той пообіцяв негайно її порвати.

З якого моменту договір позики вважається укладеним? Яке рішення повинен ухвалити суд?

Задача 14.

Банк уклав із Астрахановим кредитний договір. Передбачаючи видачу кредиту, банк витратив кошти на залучення грошових ресурсів для цієї мети. Однак за 5 днів до встановленого строку видачі кредиту Астраханов заявив про відмову від договору, не пояснивши мотиви цього.

У відповіді на вказану заяву банк указав наступне: "Відсутність у кредитному договорі вказівки на строк свідчить про те, що сторони не домовилися про наявність у позичальника права на відмову від договору. Однак ми згодні розірвати договір за умови відшкодування Вами збитків, яких ми зазнали при залученні грошових ресурсів для виконання умов кредитного договору".

Астраханов звернувся до юриста за порадою.

За яких умов позичальник має право на відмову від отримання кредиту? Оцініть обґрунтованість доводів банку і дайте раду Астраханову.

Задача 15.

Іщук звернулася до суду з позовом до племінниці Коваль про повернення 600 грн. із індексацією їх за станом на момент повернення боргу. Позивачка вказала, що цю суму вона позичала на покупку меблів ще три з половиною роки тому з умовою повернення боргу протягом трьох років. За цей час Коваль з нею не розраховалась, і зростання цін знецінило позичену суму. Тому їй потрібно проіндексувати відповідно до купівельної спроможності. До позовної заяви доданий талон поштового переказу дворічної давності. Однак Коваль пояснила, що це був переказ за куплений Іщук сервіз.

Як укладається договір позики? Як необхідно вирішити справу?

Задача 16.

До суду звернулось підприємство «Світоч», яке займається виробництвом кондитерських виробів за захистом свого порушеного права інтелектуальної власності на комерційне найменування. Зазначивши у позовній заяві, що вони зареєстрували своє підприємство ще в 1993 році, а тепер дізналися, що пів року тому було зареєстровано інше підприємство з такою ж назвою.

У запереченні інше підприємство пояснило, що вони займаються виготовленням і продажем світильників та інших освітлюючих приладів, а не кондитерських виробів і тому не порушують прав на комерційне найменування.

Чи порушило підприємство по виготовленню світильників право інтелектуальної власності на комерційне найменування?

Задача 17.

Приватний підприємець Іванов зареєстрував своє підприємство під назвою «Цезар» і успішно займався підприємницькою діяльністю. Через 2 роки через борги підприємство було ліквідовано.

Чи втратив Іванов майнові права інтелектуальної власності на найменування свого колишнього підприємства?

Задача 18.

12.08.2019 Курбась написав слова до музики відомого композитора, в результаті чого було створено пісню і оприлюднено її. 20.12.2020 Курбась випадково почув по радіо вірш англійською мовою, який був в точності як ті слова з його пісні.

Чи порушено майнове право Курбася?

Тема 8. Практика тлумачення і застосування норм приватного права, що регулюють недоговірні відносини у сфері цивільного права

Навчальний час – 4 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1.

Внаслідок недбалого зберігання займистих речовин на дачній ділянці, що належить М., виникла пожежа. Вогнем були охоплені старі господарські будівлі, а також інвентар, що перебував у них, і запаси дров. Власник сусідньої ділянки Т., помітивши наближення вогню до будов, що знаходилися на території його ділянки, спробував привернути увагу М. до ситуації, що створилася, але, переконавшись у безплідності своїх спроб, став гасити пожежу всіма доступними способами. У результаті початих ним дій, а також допомоги підоспілих сусідів пожежу вдалося згасити. Будовам, що належать Т., шкода не була заподіяна, однак сам Т. одержав численні опіки середньої важкості.

Вважаючи, що його дії можуть вважатися такими, що зроблені в інтересах М., Т. звернувся до нього з вимогою про відшкодування вартості ушкодженого одягу, а також про стягнення витрат на лікування у зв'язку з отриманими опіками. Адвокат М. думав, що пред'явлені вимоги не підлягають задоволенню, тому що дії Т. можуть уважатися зробленими винятково в інтересах М., оскільки були зроблені насамперед з метою запобігання шкоди майну самого Т.. Тим часом обов'язок щодо відшкодування необхідних витрат і іншого реального збитку закон покладає на особу, в інтересах якого потерпілий діяв. В інтересах же М. можуть уважатися зробленими лише дії по порятунку його майна, і розмір відшкодування у всякому разі не повинен перевищувати вартість цього майна, що вкрай незначна. Не дійшовши згоди, сторони звернулися в суд.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Задача 2.

У місцевій газеті було опубліковане оголошення А., в якому було обіцяно виплатити 3 тис. грн. тому, хто повідомить його про доступні, нешкідливі й швидкодіючі способи позбавитися надлишкової ваги. Через певний час А. одержав на пошті бандероль від Б., співробітника науково-дослідної лабораторії Академії медичних наук, що містила докладний опис вітчизняних і закордонних методик скинення зайвої ваги, що успішно застосовані на практиці. Думаючи, що повідомлені А. відомості повністю відповідають вимогам, що

містилися в оголошенні, Б. указав номер свого банківського рахунку, на який просив перерахувати необхідну суму.

У відповіді А. заявив про відмову перерахувати необхідну суму, тому що, на його думку, повідомлені йому відомості не відповідають жодній з вимог, що вказувалися в оголошенні. По-перше, як вбачається з оголошення, його цікавили лише швидкодіючі методи позбавлення надлишкової ваги, тоді як запропоновані Б. методики дають відчутний ефект лише після закінчення 3-4 місяців з моменту застосування. По-друге, майже всі описані Б. методики допускають уживання препарату, що викликає в організмі А. алергічну реакцію, а тому не можуть уважатися нешкідливими. Що стосується препаратів, що не містять зазначеної речовини, то оцінити їх можна лише через деякий час із початку їх вживання. По-третє, вартість пропонуваного до вживання препаратів досить висока, у зв'язку із чим вони не доступні для А.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Задача 3.

У засобах масової інформації м. Мукачєво 20 березня було оголошено про проведення публічного конкурсу на право укладання договору на реконструкцію будинку, що належить міській раді. У конкурсі відповідно до його умов могли взяти участь будівельні фірми, що мають ліцензію на право здійснення реконструкції нежитлових об'єктів. Переможець конкурсу одержував також право розмістити за рахунок міської ради на прилеглий до будинку території рекламний щит, що містить фірмове найменування та перелік основних видів його діяльності. Не пізніше 1 травня суб'єкти господарювання, що беруть участь у конкурсі, повинні були представити проект технічної документації на проведення реконструкції будинку, наступна оцінка якого дозволила б виявити переможця.

4 квітня в тих же засобах масової інформації міська рада оголосила про скасування конкурсу з незалежних від неї причин. Виступаючи з цього приводу, міський голова заявив, що не вбачає в рішенні про скасування конкурсу нічого протизаконного, тим більше це рішення прийнято протягом першої половини встановленого для подання робіт строку.

Наступного дня в раду звернулися будівельні фірми, що приступили до виконання умов конкурсу, з вимогою відшкодувати понесені ними збитки, оскільки рішення про скасування конкурсу є незаконним. Крім того, вони зажадали надання їм права розмістити за рахунок адміністрації свої рекламні щити.

Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірні вимоги будівельних фірм? Що є підставою виникнення зобов'язання з публічного конкурсу й публічної обіцянки нагородити?

Задача 4.

Громадянин К., працюючи на дачній ділянці, несподівано почув за своєю спиною людський крик. Обернувшись, він побачив свого сусіда Д. з покаліченою рукою. Як виявилось, Д. зацікавився, що робить у такий пізній час його сусід і підійшов до нього ззаду. К. лопатою, якою копав грядки, вдарив Д. по руці. Внаслідок перелому руки Д. 26 днів знаходився на листку непрацездатності.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Задача 5.

У лікарню звернувся чоловік з проханням надати термінову допомогу його сину, який перебував у важкому стані і був привезений до лікарні. Завідувач хірургічного відділення незважаючи на те, що батько протягом години шість разів звертався за допомогою, відмовив, мотивуючи тим, що він зайнятий іншим хворим.

Хворий помер. За висновком судово-медичної експертизи, смерть настала внаслідок великої втрати крові. На запитання прокурора про можливість попередження смерті судово-медична експертиза дала відповідь: при своєчасному наданні медичної допомоги життя можна було врятувати.

Проаналізуйте ситуацію.

Задача 6.

У ніч на 20 серпня 2014 року було затоплено квартиру, внаслідок чого пошкоджено меблевий гарнітур, палац, картини, диван. На ремонт стін було витрачено 5200 грн., а майнові збитки становлять 12 000 грн.

Як виянилось, наймач Д., яка проживає вище, залишила відкритим водопровідний кран, що послужило причиною аварії. Д. вважає, що вона не затоплювала квартири, оскільки вода була подана раніше, ніж це прийнято за графіком.

Проаналізуйте ситуацію. Вирішіть спір.

Тема 9. Практика тлумачення та застосування норм приватного права, що регулюють відносини в сфері найманої праці

Навчальний час – 2 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1

При прийнятті на роботу завідуючим складом громадянина С. директор заводу запропонував йому надати до відділу кадрів паспорт, трудову книжку, диплом про закінчення ВНЗ, ідентифікаційний код, характеристику з останнього місця роботи, довідку про забезпечення гр. С. і його сім'ї житловою площею і довідку про стан здоров'я. Коли претендент на посаду приніс потрібні документи, то директор відмовив йому у прийнятті на роботу у зв'язку із тим, що в нього був тільки диплом про закінчення технікуму і прописаний він у передмісті та потребує поліпшення житлових умов.

Обґрунтовуючи посиланнями на норми чинного законодавства, дайте відповіді на такі запитання:

1. Чи правомірна відмова громадянину С. у прийнятті на роботу?
2. Які документи необхідні для прийняття на роботу завідуючим складом?
3. Який загальний порядок прийняття на роботу?

Задача 2

При укладанні трудового договору водієм автобусу директор автотранспортного підприємства П. запропонував включити умову про випробування упродовж одного місяця. Громадянин С. заперечував проти випробування на тій підставі, що в його трудовій книжці є відомості про його кваліфікацію і що він працює водієм уже 15 років. Гр. С. погоджувався на випробування строком на один тиждень. За таких обставин директор автотранспортного підприємства відмовився прийняти його на роботу.

Обґрунтовуючи посиланнями на норми чинного законодавства, дайте відповіді на такі запитання:

1. Який порядок встановлення випробування при прийнятті на роботу?
2. Чи може бути встановлено громадянину С. строк випробування? Якщо так, то на який термін?
3. Які наслідки встановлення випробування для працівника?

Задача 3

Енергетик Г. погодився підмінити на одну зміну свого колегу С. 17 вересня поточного року Г. вийшов на зміну замість С., однак з'явився на роботу у нетверезому стані. Начальник елек- троцепеху не допустив енергетика Г. до роботи, про що і було складено відповідний акт.

Обґрунтовуючи посиланнями на норми чинного законодавства, дайте розгорнуту відповідь на такі запитання:

1. Чи буде нести відповідальність С.? Якщо так, то яку відповідальність він має понести?

2. Чи буде нести відповідальність Г.? Якщо так, то яку відповідальність він має понести?
3. Який порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності?

Задача 4

Громадянка М., яка працювала завскладом і з якою був укладений договір про повну матеріальну відповідальність, несвоєчасно повернула зворотну тару постачальнику продукції. Підприємства за порушення строків повернення зворотної тари сплатило штраф у розмірі 5 560 грн. Директор підприємства розпорядився стягнути зазначену суму із заробітної плати гр. М. Вона не погодилася з таким рішенням та звернулася до суду.

Обґрунтовуючи посиланнями на норми чинного законодавства, дайте розгорнуту відповідь на такі запитання:

1. За яких умов на гр. М. може бути покладена матеріальна відповідальність?
2. Яким повинно бути рішення суду?

Тема 10. Практика тлумачення і застосування норм приватного права, що регулюють житлові відносини

Навчальний час – 4 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1

Сім'я П. у складі трьох осіб: чоловіка, дружини, їхнього сина - проживає у трикімнатній квартирі державного житлового фонду загальною площею 120 кв. м. Син - учасник АТО. Дружина та син бажають приватизувати квартиру. Чоловік не бажає приватизувати квартиру.

Роз'ясніть порядок приватизації цієї квартири, коли один із членів сім'ї не бажає приватизації? Чи має значення для приватизації, що син є учасником АТО? Чи можлива приватизація квартири безоплатно без доплати за квадратні метри?

Задача 2

Громадянину В. на сім'ю з чотирьох осіб була надана службова квартира загальною площею 100 кв. м, в якій він прожив 15 років. У зв'язку із припиненням трудових відносин йому була запропонована для відселення двокімнатна квартира жилою площею 61,5 кв. м.

Відмовляючись від її одержання, В. зазначав, що службова квартира, яку він займає, складається з трьох кімнат жилою площею 100 кв. м, тому не менше такої кількості кімнат та жилої площі повинно бути надано для відселення у нове жиле приміщення. Крім того, він не бажає відселитися, а має намір приватизувати цю службову квартиру.

Чи мають право відселити зі службової квартири В.? Чи обґрунтовані вимоги В.?

Задача 3

Громадянин Т. пред'явила позов до громадянина М. про визнання його таким, що втратив право на користування жилим приміщенням у квартирі, і виселення. Позивачка зазначала, що в березні 2015 р. вона розірвала шлюб із відповідачем і він фактично з того часу в квартирі не проживає. Посилаючись на відсутність відповідача у спірній квартирі понад шість місяців без поважних причин, позивачка просила задовольнити її вимоги на підставі ст.ст. 71, 116 ЖК України.

Відповідач заперечив на позов тим, що він немає змоги проживати в квартирі, бо позивачка створює йому перешкоди у користуванні житлом. Крім того, він не хоче травмувати неповнолітню дитину, бо його появи в квартирі супроводжувалися сварками з позивачкою. Іншого постійного житла у відповідача немає. На момент подання позову він проживає в орендованій квартирі.

В яких випадках допускається виселення громадян із жилого приміщення державного житлового фонду? Чи втратив право на користування жилим приміщенням державного житлового фонду відповідач? Які дані необхідно брати до уваги, що підтверджують обрання стороною іншого постійного місця проживання? Яке рішення має винести суд?

Задача 4

Громадянка А. із сім'єю із чотирьох осіб 12 років проживала в будинку державного житлового фонду, що підлягав знесенню, і займала квартиру жилою площею 37 кв. м. Для відселення їй була надана ізольована окрема квартира загальною площею 50 кв. м. Громадянка А. із сім'єю відмовилася відселитися, мотивуючи тим, що житлова площа квартири не відповідає встановленим нормам. У зв'язку з відмовою відселитися житловий орган подав позов про примусове виселення.

Чи правомірними є доводи громадянки А.? Яким має бути рішення суду?

Задача 5

Громадянин І. із сім'єю із чотирьох осіб перебував на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов під першим номером, а сім'я В., яка складається з п'яти осіб, також перебувала на обліку, але під четвертим номером. При розподілі жилої площі ордер на квартиру було видано В. як такому, що більше потребує поліпшення житлових умов і є учасником АТО.

І. подав позов про визнання виданого В. ордера недійсним і виселення, вважаючи, що виданий він з порушенням статті 43 ЖК України про черговість надання громадянам жилих приміщень.

І. обґрунтував свої позовні вимоги тим, що він із сім'єю зовсім не має житла, проживає тривалий час у орендованому житлі, а В. проживає в своїй однокімнатній квартирі, тому з урахуванням цих обставин квартира надана йому необґрунтовано.

В. апелював до того, що він хоч і має свою однокімнатну квартиру, але є учасником АТО, що дає йому право отримати житло першочергово.

Сформулюйте правові питання щодо ситуації.

Яким має бути рішення суду?

Завдання 1.

1. Складіть перелік документів, які потрібно подати до державного органу влади для визнання особи такою, що потребує покращення житлових умов.

Завдання 2.

2. Проведіть порівняльно-правовий аналіз норм, які регулюють захист житлових прав громадян в Україні та в трьох зарубіжних державах (за власним вибором).

Завдання 3.

3. Проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини (не менше 3-х), в яких відображені питання забезпечення житлових прав, і підготуйте правові позиції у цьому контексті.

Тема 11. Практика тлумачення та застосування норм приватного права, що регулюють відносини у сфері сімейного права

Навчальний час – 4 год.

Завдання до практичного заняття:

Задача 1

Громадянин Д. з вересня 2015 року не виплачував аліменти на дитину, які були встановлені за домовленістю між батьками. У квітні 2017 року до нього колишньою

дружиною був пред'явлений позов про стягнення аліментів. Але в суді громадянин Д. проти позову заперечував, посилаючись на те, що весь цей час він лікувався за кордоном і ці гроші йому були занадто потрібні.

Чи присудить суд сплачувати аліменти? Якщо так, то з якого моменту?

Задача 2

Громадянин К. просив звільнити його від обов'язку сплачувати аліменти на утримання доньки від першого шлюбу, бо доньці К. 17 років, вона навчається на 1 курсі Педагогічного університету й отримує стипендію. Крім того, вона нещодавно вийшла заміж за працівника митниці, який отримує достатню зарплатню. Громадянин К. ще повинен утримувати непрацездатну дружину і 75-річну тещу, а його заробіток дорівнює лише 3 723 грн на місяць.

Яке рішення повинен винести суд?

Задача 3

Подружжя С. при розлученні уклали договір про припинення права їхньої дитини, що проживала з матір'ю, на аліменти у зв'язку з передачею в її власність нерухомого майна. Через 2 роки після розлучення мати дитини була змушена понести значні витрати для оплати операції, що була негайно необхідна дитині. Після цього вона звернулася до чоловіка з проханням компенсувати їй ці витрати. Батько дитини заперечував проти сплати аліментів на підставі того, що, на його думку, він уже виконав свій обов'язок з утримання дитини, передавши їй нерухомість досить великої вартості.

Яке має винести рішення суд?

Чи зміниться вирішення задачі, якщо у договорі про припинення права на аліменти буде прямо вказано, що батько звільняється від обов'язку брати участь у додаткових витратах на дитину?

Задача 4

Рішенням суду було встановлено обов'язок громадянина Ф. сплачувати аліменти в твердій сумі у розмірі 1 000 грн на місяць. Упродовж п'яти місяців він без поважних причин не виплачував аліменти. Одержувач аліментів бажає отримати з нього не тільки несплачені аліменти, а й пеню.

Яким чином необхідно діяти для того, щоб отримати аліменти та пеню? Обрахуйте розмір пені.

Задача 5

Громадянка З. звернулася до суду з позовом щодо стягнення аліментів з її батька у розмірі 1/4 його заробітної плати щомісячно. В обґрунтування позову вона посилалась на те, що їй виповнилось 18 років і тому стягнення аліментів за рішенням суду автоматично припинилось; між тим за рішенням медико-санітарної експертизи вона визнана інвалідом 2 групи і їй призначена пенсія в сумі 1 700 грн, яка не забезпечує можливості нормального існування. Відповідач позову не визнав і заявив, що у нього зарплата невелика і він добросовісно сплачував аліменти до досягнення донькою 18 років. Суд виніс рішення стягнути з батька на користь його повнолітньої доньки аліменти в розмірі 1 000 грн щомісячно.

На яких підставах суд виніс таке рішення? Чому стягнення аліментів визначене судом у твердій грошовій сумі, а не в частковому співвідношенні до заробітку відповідача, як просила позивачка? Як довго стягуватимуться аліменти з батька на повнолітню доньку?

Задача 6

Громадяни Свірідови перебували в шлюбі 15 років, але дітей не мали через хворобу дружини. У лікарні їм порадили імплантувати запліднену клітину в організм іншої жінки, яка

б змогла виносити дитину та народити її для Свірідових. Подружжя погодилося, але після народження немовля жінка, яка його народила, стала наполягати, щоб її визнали матір'ю дитини, а Свірідова - батьком.

Як вирішити цю справу?

Задача 7

Громадянка Г. назвала себе матір'ю дівчинки, народженою її неповнолітньою сестрою, і була записана як мати в свідоцтві про народження. Через п'ять років вона звернулася до відділу РАЦС щодо виправлення актового запису в свідоцтві про народження дівчинки, оскільки уклала шлюб, має своїх дітей і не бажає вважатися матір'ю дитини, якої не народжувала.

Чи має право відділ РАЦС виправити актовий запис про народження за проханням гр. Г.? Який порядок оспорювання цього акта цивільного стану?

Задача 8

Громадянин К. одружився з громадянкою М., а через два роки у них народилася донька. Ще через рік гр. К. потрапив до лікарні, де після загального обстеження було встановлено, що він не може мати дітей. Після розмови з дружиною з'ясувалося, що донька народилася внаслідок застосування ДРТ.

Чи може гр. К. відмовитися від батьківства?

Задача 9

У ст. 51 Конституції України зазначається, що «шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права й обов'язки у шлюбі та сім'ї». У ст. 9 Конституції України вказано, що «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України». Ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» 2004 р. передбачає: «Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору». Чи означає це, що в Україні діє примат міжнародного права, але крім Конституції України? Обґрунтуйте власну думку щодо доцільності запровадження змін у національне законодавство України з метою унормування стосунків одностатевих пар?

Задача 10

Обґрунтуйте власну думку на доцільність розробки законопроекту про легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства для різностатевих і одностатевих пар з урахуванням майнових і немайнових прав, зокрема володіння й успадкування майна, утримання одного партнера іншим у разі непрацездатності, конституційного права не свідчити проти свого партнера.

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Підготовка рефератів

Загальні методичні поради

Реферат (доповідь) оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Представляється на папері та електронному носії.

Приблизна тематика рефератів, доповідей (відповідно до структури навчальної дисципліни):

1. Найбільш ефективний шлях боротьби із порушенням житлових прав громадян.
2. Співвідношення цивільної правоздатності і суб'єктивних цивільних прав.
3. Фізична особа як суб'єкт підприємницької діяльності.
4. Державна реєстрація юридичної особи та її правове значення.
5. Види юридичних осіб: співвідношення Цивільного і Господарського кодексів України.
6. Особливості правового положення держави як суб'єкта приватноправових (цивільно-правових) відносин.
7. Територіальні громади сіл, селищ, міст як учасники приватних (цивільних) відносин.
8. Іноземні держави як учасники приватних (цивільних) відносин.
9. Співвідношення *jus naturale* (природного права), *jus gentium* (права народів) та *jus civile* (права цивільного) у Стародавньому Римі.
10. Приватне право як концепт: пошук парадигми.
11. Роль судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні приватного (цивільного) законодавства.
12. Роль звичаїв ділового обороту в регулюванні приватних (цивільних) правовідносин.
13. Види юридичних осіб: співвідношення Цивільного і Господарського кодексів України.
14. Єдність (відповідність) волі і волевиявлення сторін правочину.
15. Співвідношення понять «охорона» та «захист» прав суб'єктів приватноправових відносин.
16. Правові підстави захисту цивільних прав та інтересів у договірних відносинах.
17. Власність і право власності: співвідношення.
18. Відмінні та спільні риси інституту шлюбу і цивільного партнерства.
19. Правове регулювання сурогатного материнства в Україні.
20. Співвідношення спадкового договору та договору довічного утримання.
21. Особливості спадкування майна особами одна після одної, які проживають у фактичному шлюбі

5.2. Орієнтовні тестові завдання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу

Загальні методичні поради

Тестові завдання виконуються шляхом надання лише однієї правильної відповіді на запропоноване питання. Декілька правильних відповідей на питання не допускається.

1. Цивільне право як галузь права – це:

- a) система знань;
- b) частина науки про право;
- c) сукупність категорій та суджень;
- d) система правових норм.

2. Цивільне право як наука – це:

- a) сукупність правових норм;
- b) система знань, ідей, теорій, концепцій та доктрин про закономірності становлення і розвитку цивільно-правових явищ;
- c) сукупність суспільних відносин;
- d) сукупність засобів та прийомів впливу.

3. Що є предметом цивільного права?

- a) особисті немайнові відносини;
- b) майнові відносини;
- c) товарно-грошові відносини;
- d) майнові та особисті немайнові відносини.

4. Хто є учасниками цивільних відносин?

- a) фізичні та юридичні особи;
- b) фізичні, юридичні особи та держава;
- c) фізичні, юридичні особи, держава та територіальні громади;
- d) фізичні, юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права.

5. Методом правового регулювання в цивільному праві є:

- a) метод цивільно-правового регулювання;
- b) метод примусу;
- c) імперативний метод;
- d) метод заборони.

6. Що означає "автономія волі сторін" як ознака методу цивільно-правового регулювання?

- a) право сторін визначати характер власних взаємовідносин у межах, встановлених законом;
- b) можливість самостійно і вільно проявляти та формувати свою волю;
- c) можливість мати рівні суб'єктивні права та юридичні обов'язки;
- d) властивість суб'єкта відносин нести цивільно-правову відповідальність.

7. Функціями цивільного права є:

- a) функція соціального контролю;
- b) прикладна;
- c) регулятивна, охоронна, компенсаційна та превентивна;
- d) охоронна, превентивна та узгодженості інтересів.

8. Що означає "свобода договору"?

- a) правову охорону прав та інтересів сторін при укладенні договору;
- b) визнання за суб'єктом цивільного права можливості укладати договори (чи утриматися від їх укладання) та визначати їх зміст на власний розсуд відповідно до досягнутої з контрагентом домовленості;
- c) визнання за суб'єктом цивільного права можливості вільно обирати тип і характер своєї поведінки;
- d) закріплення в законодавчому порядку загального правила про право здійснювати підприємницьку діяльність, а також встановлення юридичних гарантій реалізації цього права.

9. Що становить основу цивільного законодавства України?

- a) Цивільний кодекс України;
- b) акти Президента України;
- c) Конституція України;
- d) постанови Кабінету Міністрів України.

10. Чи мають право сторони відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд?

a) ні, не мають права;
b) так, мають право;
c) так, за винятком укладення односторонніх договорів;
d) так, окрім випадків, якщо в цих актах прямо вказано про це, або якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства випливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

11. Чи має акт цивільного законодавства зворотню дію у часі?

a) ні;
b) ні, крім випадків, коли він пом'якшує або скасовує цивільну відповідальність особи;
c) так;
d) так, окрім випадків встановлених законом.

12. Звичаєм є:

a) правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, але є усталеним у певній сфері цивільних відносин;
b) правило поведінки, встановлене актами цивільного законодавства;
c) поведінка сторін при укладенні договору;
d) правило поведінки, яке зафіксоване у відповідному документі.

13. Що з перерахованого не є складовою цивільного законодавства відповідно до сфери правового регулювання?

a) закони;
b) страхове законодавство;
c) торгівельне законодавство;
d) транспортне законодавство.

14. Скільки частин складають систему цивільного права України?

a) три;
b) дві;
c) п'ять;
d) шість.

15. Який із перерахованих інститутів не входить до загальної частини цивільного права?

a) представництво;
b) строки та терміни;
c) об'єкти цивільних відносин;
d) договірні зобов'язання.

16. Не є об'єктом цивільних прав:

a) гроші;
b) цінні папери;
c) правочин;
d) інформація.

17. Об'єктами, що не можуть бути предметом цивільно-правових угод або іншим чином переходити від однієї особи до іншої, є:

a) об'єкти, що перебувають у вільному обігу;
b) об'єкти, що обмежені в цивільному обігу;
c) цінні папери;

d) об'єкти, що вилучені з цивільного обігу.

18. Чи можуть бути предметом цивільного обороту тварини, занесені до Червоної книги України?

- a) ні;
- b) лише у випадках та порядку, встановлених законом;
- c) так;
- d) так, якщо не будуть при цьому порушуватись правила поводження з тваринами.

19. Індосамент – це:

- a) вид цінного паперу;
- b) особа, яка передає право за цінним папером;
- c) передавальний надпис, вчинений на цінному папері;
- d) володілець цінного паперу.

20. На які речі поширюється правовий режим нерухомих речей?

- a) на тварин;
- b) на цінні папери;
- c) на неподільні речі;
- d) на повітряні та морські судна.

21. Майно – це:

- a) окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки;
- b) сукупність речей;
- c) сукупність речей, що утворюють єдине ціле;
- d) сукупність нерухомих речей.

22. Складові частини речі – це:

- a) сукупність речей, які утворюють єдине ціле, що дає змогу використовувати його за призначенням;
- b) все те, що не може бути відокремлене від речі без її пошкодження або істотного знецінення;
- c) все те, що виробляється, добувається, одержується з речі або приноситься річчю;
- d) все те, що може бути виділене з речі без втрати її цільового призначення.

23. Кому належать продукція, плоди та доходи від речі?

- a) власникові речі;
- b) власникові речі, якщо інше не встановлено договором або законом;
- c) володільцю речі;
- d) користувачу речі.

24. Чи може бути предметом застави підприємство як єдиний майновий комплекс?

- a) так, якщо інше не встановлено законом або договором;
- b) так;
- c) ні;
- d) лише у випадках і в порядку, встановлених законом.

25. До якого виду цінних паперів відносяться акції?

- a) пайових;
- b) боргових;
- c) похідних;

d) товаророзпорядчих.

26. Залежно від підстав виникнення відповідальність поділяється на:

- a) повну та обмежену;
- b) договірну та недоговірну;
- c) субсидіарну та солідарну;
- d) відшкодування збитків та сплату неустойки.

27. Відповідальність за порушення існуючого між визначеними сторонами зобов'язання, що становить додатковий до основного, вже існуючого, юридичний обов'язок, називається:

- a) недоговірною;
- b) деліктною;
- c) субсидіарною;
- d) договірною.

28. Відповідальність за порушення цивільних прав та обов'язків, що виникають не з договору, а з інших підстав (юридичних фактів), називається:

- a) солідарною;
- b) збільшеною;
- c) недоговірною;
- d) договірною.

29. Форма та розмір недоговірної відповідальності встановлюються:

- a) договором;
- b) договором або законом;
- c) виключно законом;
- d) всі відповіді невірні.

30. Залежно від розміру цивільно-правова відповідальність може бути:

- a) договірною або деліктною;
- b) солідарною або частковою;
- c) субсидіарною;
- d) повною, обмеженою та кратною.

31. Солідарна відповідальність виникає:

- a) лише у випадках, встановлених договором або законом;
- b) завжди, якщо у зобов'язанні беруть участь кілька боржників або кілька кредиторів;
- c) лише у випадках, встановлених договором;
- d) лише у випадках, встановлених законом.

32. В якому випадку настає субсидіарна відповідальність?

- a) у разі відповідальності учасників повного товариства між собою за зобов'язаннями цього товариства;
- b) у разі відповідальності батьків (усиновителів) або піклувальника за шкоду, завдану неповнолітнім;
- c) у разі відповідальності осіб, які спільними діями завдали шкоду;
- d) у разі неподільності предмета зобов'язання.

33. В якому випадку настає солідарна відповідальність?

- a) у разі відповідальності учасників товариства з додатковою відповідальністю за зобов'язаннями товариства;
- b) у разі відповідальності батьків (усиновителів) або опікуна за шкоду, завдану малолітнім;
- c) у разі відповідальності опікуна за шкоду, завдану недієздатною особою;
- d) у разі відповідальності осіб, які спільними діями завдали шкоду.

34. Сплата неустойки – це:

- a) форма відповідальності;
- b) вид відповідальності;
- c) ознака відповідальності;
- d) підстава відповідальності.

35. Відшкодування збитків – це:

- a) вид відповідальності;
- b) умова відповідальності;
- c) форма відповідальності;
- d) підстава відповідальності.

36. Недоговірна шкода виникає:

- a) як наслідок порушення договірного зобов'язання;
- b) як наслідок порушення абсолютного права потерпілого;
- c) внаслідок втрати заробітку;
- d) внаслідок знищення речі.

37. Втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які вона зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права, називаються:

- a) упущена вигода;
- b) моральна шкода;
- c) неодержані доходи.
- d) реальні збитки.

38. Яка обставина не звільняє від відповідальності за порушення зобов'язання?

- a) непереборна сила;
- b) груба необережність кредитора;
- c) казус;
- d) форс-мажор.

39. Які правові наслідки передбачено законом за порушення зобов'язання з вини кредитора?

- a) суд звільняє від відповідальності боржника;
- b) боржник за грошовим зобов'язанням не сплачує проценти;
- c) суд відповідно зменшує розмір збитків та неустойки, які стягуються з боржника;
- d) законом не передбачено.

40. Надзвичайна та невідворотна за даних умов подія – це:

- a) казус;
- b) випадок;
- c) форс-мажор;

d) непереборна сила.

41. Договір, за яким одна сторона, яка здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність другої сторони для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, є договором:

- a) підряду;
- b) поставки;
- c) роздрібної купівлі-продажу;
- d) контрактації.

42. За метою придбання товару договір поставки відрізняється від договору:

- a) купівлі-продажу;
- b) контрактації;
- c) ренти;
- d) найму (оренди).

43. Договір поставки є договором:

- a) односторонній, консенсуальний, відплатний;
- b) двосторонній, реальний, безвідплатний;
- c) односторонній, реальний, відплатний;
- d) двосторонній, консенсуальний, відплатний.

44. Продавцем (постачальником) у договорі поставки може бути:

- a) будь-яка фізична або юридична особа;
- b) некомерційна організація;
- c) фізична та юридична особа – підприємці;
- d) фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності.

45. Якщо в договорі строк дії договору поставки не визначений, він вважається укладеним на:

- a) п'ять років;
- b) три роки;
- c) два роки;
- d) один рік.

46. Приймання продукції за якістю й комплектністю при одноміській поставці проводиться після надходження продукції на склад не пізніше:

- a) 5 днів;
- b) 10 днів;
- c) 15 днів;
- d) 20 днів.

47. Договір, укладений державним замовником від імені держави з виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні і правові зобов'язання сторін і регулюються взаємовідносини замовника і виконавця є:

- a) договором поставки;
- b) державним контрактом;
- c) комерційним договором;
- d) державним замовленням.

48. Договір позички може бути договором:

- a) консенсуальним або публічним;
- b) консенсуальним або реальним;
- c) реальним або умовним;
- d) реальним або публічним.

49. Сторонами договору позички є:

- a) наймодавець і наймач;
- b) позичкодавець і наймач;
- c) орендодавець і орендар;
- d) позичкодавець і користувач.

50. У простій письмовій формі укладається договір позички:

- a) речей побутового призначення;
- b) між фізичною та юридичною особою, між юридичними особами;
- c) транспортного засобу;
- d) будівлі або іншої капітальної споруди строком понад один рік.

51. Договір позички транспортного засобу, в якому хоча б однією стороною є фізична особа укладається у формі:

- a) усній;
- b) простій письмовій;
- c) письмовій нотаріально посвідченій;
- d) письмовій та підлягає державній реєстрації.

52. Юридична особа, яка здійснює підприємницьку діяльність, не може передавати речі у безоплатне користування:

- a) юридичній особі та членам її органу або контролю;
- b) фізичній особі – приватному підприємцю;
- c) керівнику органу місцевого самоврядування;
- d) особі, яка є її засновником, учасником, керівником, членом її органу управління або контролю.

53. Якщо позичкодавець не виконує обов'язку передати річ у користування, друга сторона має право вимагати:

- a) прискорити передачу речі згідно договору;
- b) розірвання договору та відшкодування завданих збитків;
- c) сплати штрафу за неналежне виконання договору;
- d) сплати штрафу та відшкодування реальних збитків.

54. Чи припиняється договір позички у випадку смерті фізичної особи, якій річ було передано в користування?

- a) не припиняється, оскільки права користувача переходять до його спадкоємців;
- b) припиняється, якщо інше не встановлено договором;
- c) не припиняється, в силу закону;
- d) припиняється в силу закону.

55. Кожна із сторін договору позички, укладеного на невизначений строк, може відмовитися від договору в будь-який час, письмово попередивши про це другу сторону за:

- a) один місяць;
- b) два місяці;

- c) три місяці;
- d) шість місяців.

56. Якщо річ за договором позички потребує особливого догляду або зберігання, користувач зобов'язаний повідомити позичкодавця про відмову від договору не пізніше як за:

- a) три дні до повернення речі;
- b) сім днів до повернення речі;
- c) десять днів до повернення речі;
- d) п'ятнадцять днів до повернення речі.

57. Якщо річ самочинно передана у користування іншій особі позичкодавець має право вимагати:

- a) розірвання договору і відшкодування збитків;
- b) сплати штрафу;
- c) розірвання договору і повернення речі;
- d) розірвання договору і сплати штрафу.

58. Якщо при укладенні договору позички позичкодавець не повідомив користувача про всі права третіх осіб на річ, що передається у позичку, користувач має право вимагати:

- a) сплати штрафу та відшкодування збитків;
- b) відшкодування моральної шкоди;
- c) сплати штрафу;
- d) розірвання договору та відшкодування збитків.

59. Договір, за яким сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить закону, є договором:

- a) установчим;
- b) засновницьким;
- c) простого товариства;
- d) про спільну діяльність.

60. Договір про спільну діяльність може бути:

- a) консенсуальним, безвідплатним, двостороннім або багатостороннім;
- b) реальним, безвідплатним, взаємним;
- c) реальним, відплатним, одностороннім;
- d) консенсуальним, безвідплатним, взаємним.

61. Учасниками договору про спільну діяльність можуть бути:

- a) фізичні та юридичні особи;
- b) іноземні інвестори;
- c) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності;
- d) усі особи, зазначені в п. „а” – „в”.

62. Договір про спільну діяльність укладається у формі:

- a) усній;
- b) письмовій;
- c) письмовій нотаріально посвідченій;
- d) письмовій та підлягає державній реєстрації.

63. Договір, за яким сторони (учасники) беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети, є договором:

- a) простого товариства;
- b) про спільну діяльність;
- c) засновницьким;
- d) установчим.

64. Сторонами договору простого товариства, який укладається для здійснення підприємницької діяльності, можуть бути:

- a) об'єднання юридичних осіб і фонди;
- b) товариства та установи;
- c) приватні підприємці і (чи) комерційні організації;
- d) релігійні організації.

65. Основними обов'язками учасників договору простого товариства є:

- a) внесення вкладу;
- b) ведення спільно з іншими учасниками передбаченої договором діяльності;
- c) укладати правочини від свого імені в інтересах всіх учасників;
- d) здійснювати дії, зазначені в п. „а” – „б”.

66. Вкладом учасника вважається:

- a) спільне майно, в тому числі грошові кошти, інше майно;
- b) професійні та інші знання, навички та вміння;
- c) ділова репутація та ділові зв'язки;
- d) все, зазначене в п. „а” – „в”.

67. Вироблена у результаті спільної діяльності продукція та одержані від такої діяльності плоди і доходи є:

- a) особистою власністю учасників;
- b) спільною частковою власністю учасників;
- c) спільною сумісною власністю учасників;
- d) змішаною власністю.

68. У відносинах з третіми особами повноваження учасника вчиняти правочини від імені всіх учасників посвідчується:

- a) договором доручення;
- b) договором простого товариства;
- c) довіреністю, виданою йому іншими учасниками;
- d) довіреністю, виданою йому іншими учасниками, або договором простого товариства.

69. Учасники договору простого товариства за спільними зобов'язаннями, що виникли не з цього договору, відповідають:

- a) солідарно;
- b) субсидіарно;
- c) в порядку регресу;
- d) своєю частиною вкладу у спільне майно.

70. Якщо договір простого товариства пов'язаний із здійсненням його учасниками підприємницької діяльності, учасники за всіма спільними зобов'язаннями незалежно від підстав їх виникнення відповідають:

- a) в порядку регресу;
- b) солідарно;
- c) субсидіарно;
- d) своєю частиною вкладу у спільне майно.

71. Прибуток, одержаний учасниками договору простого товариства в результаті їх спільної діяльності, розподіляється:

- a) порівну між учасниками;
- b) відповідно до вкладу кожного учасника в результат їх спільної діяльності;
- c) пропорційно вартості вкладів учасників у спільне майно;
- d) за домовленістю учасників.

72. Договір простого товариства припиняється у разі:

- a) виділу частки учасника на вимогу його кредитора, якщо домовленістю між учасниками не передбачено збереження договору щодо інших учасників;
- b) спливу строку договору простого товариства;
- c) досягнення мети товариства або настання обставин, коли досягнення мети товариства стало неможливим;
- d) у всіх випадках, передбачених в п. „а” – „в”.

73. З моменту припинення договору простого товариства його учасники за невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб несуть відповідальність:

- a) дольову;
- b) солідарну;
- c) субсидіарну;
- d) в порядку регресу.

74. Учасник може зробити заяву про відмову від подальшої участі у безстроковому договорі простого товариства, до виходу з договору не пізніше як за:

- a) один рік;
- b) дев'ять місяців;
- c) шість місяців;
- d) три місяці.

75. Учасник договору простого товариства, укладеного на визначений строк, або договору, у якому досягнення мети визначено як скасувальна умова, має право вимагати розірвання договору у відносинах з іншими учасниками через поважну причину з відшкодуванням іншим учасникам:

- a) реальних збитків, завданих розірванням договору;
- b) неустойки;
- c) упущеної вигоди;
- d) збитків.

76. Які відносини регулює Сімейний кодекс України?

- a) сімейні особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, між батьками та дітьми, усиновлювачами та усиновленими;

б) сімейні особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, між батьками та дітьми, усиновлювачами та усиновленими, між матір'ю та батьком дитини щодо її виховання, розвитку та утримання;

с) сімейні особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, усиновлювачами та усиновленими, між матір'ю та батьком дитини щодо її виховання, розвитку та утримання.

77. Якщо особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами не врегульовані СК, вони регулюються:

а) відповідними нормами підзаконних нормативних актів України, якщо це не суперечить суті сімейних відносин;

б) відповідними нормами Цивільного кодексу України, якщо це не суперечить суті сімейних відносин;

с) іншими законодавчими актами, якщо це не суперечить суті сімейних відносин.

78. СК України регулює сімейні відносини між:

а) двоюрідними братами та сестрами, тіткою, дядьком та племінницею, племінником і між іншими родичами за походженням;

б) тіткою, дядьком та племінницею, племінником;

с) всіма вищезазначеними особами.

79. Якщо в міжнародному договорі України, укладеному в установленому порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом сімейного законодавства, застосовують:

а) Загальну декларацію прав людини;

б) Конвенцію про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах;

с) Правила відповідного міжнародного договору України.

80. Який строк позовної давності застосовується до вимог, що впливають із сімейних відносин:

а) 3 роки;

б) 1 рік;

с) позовна давність не застосовується.

81. Що не є особистою приватною власністю дружини, чоловіка?

а) житло, набуте нею, ним за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»;

б) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто;

с) заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи, одержані одним із подружжя.

82. До особливостей шлюбного договору віднесено:

а) в шлюбному договорі може бути визначено правовий режим майна подружжя;

б) його сторонами можуть бути не тільки подружжя, але й наречені;

с) чинність деяких умов шлюбного договору може мати місце і після розірвання шлюбу.

83. Фіктивний шлюб – це:

а) проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу;

б) ; шлюб укладений з порушенням вимог, встановлених СК України;

с) шлюб укладений жінкою, чоловіком без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя.

84. Шлюб визнається недійсним з моменту:

- a) його державної реєстрації;
- b) коли уповноважені особи звернулися з відповідним позовом до суду;
- c) винесення судом рішення про недійсність шлюбу.

85. Хто не може укладати шлюбний договір ?

- a) особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу;
- b) неповнолітня особа (за наявності письмової, нотаріально засвідченої згоди батьків);
- c) малолітня особа (за наявності письмової, нотаріально засвідченої згоди батьків).

86. Коли набуває чинності шлюбний договір, укладений до реєстрації шлюбу?

- a) з моменту його підписання сторонами;
- b) з моменту його нотаріального посвідчення;
- c) з моменту реєстрації шлюбу.

87. Один із подружжя вважається таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо:

- a) заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують прожиткового мінімуму, встановленого законом;
- b) він досяг пенсійного віку, встановленого законом;
- c) всі наведені вище відповіді правильні.

88. Дитина, залишена батьками в пологовому будинку, може бути усиновлена після досягнення нею:

- a) одного місяця;
- b) двох місяців;
- c) шести місяців.

89. Дружина має право на утримання від чоловіка – батька дитини, до досягнення дитиною:

- a) одного року;
- b) трьох років;
- c) шести років.

90. Які права мають баба, дід?

- a) спілкуватися зі своїми внуками;
- b) спілкуватися зі своїми внуками тільки з дозволу батьків;
- c) спілкуватися зі своїми внуками без дозволу батьків, якщо батьки відсутні.

91. Кого зобов'язанні утримувати повнолітні брати, сестри?

- a) малолітніх дітей при змозі такого утримання;
- b) непрацездатних одружених повнолітніх братів і сестер;
- c) неповнолітніх братів та сестер, які потребують матеріальної допомоги і якщо вони не мають батьків за умови, що повнолітні брати та сестри можуть надавати матеріальну допомогу.

92. Після досягнення нею якого віку може бути усиновлена дитина, покинута в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я або яку відмовилися забрати з них батьки, інші родичі?

- a) одного місяця;
- b) двох місяців;

с) шести місяців.

93. Договір про патронат припиняється у разі відмови від нього вихователя або дитини, яка досягла віку?

- a) 14 років;
- b) 16 років;
- c) 18 років.

94. До досягнення якого віку прийомні діти проживають і виховуються у прийомній сім'ї?

- a) шістнадцяти років;
- b) вісімнадцяти років;
- c) двадцяти трьох років.

95. Не можуть бути усиновлювачами особи, які:

- a) є однією статі;
- b) є розлученими;
- c) не перебувають у шлюбі.

96. Основу предмета трудового права складають відносини:

- a) майнові у сфері власності та товарообігу;
- b) особисті немайнові;
- c) індивідуальні, що виникають на підставі трудового договору.

97. До функцій трудового права належать:

- a) виховна, виробнича, захисна, соціальна;
- b) ідеологічна;
- c) Процесуальна.

98. Принцип сприяння у трудових відносинах означає :

- a) держава повинна сприяти працевлаштуванню громадян;
- b) сучасний рівень заробітної плати повинен забезпечити належний рівень життя;
- c) недопущення погіршення становища працівника порівняно з рівнем, передбаченим законодавством.

99. Принцип соціального партнерства означає:

- a) право працівника на інформацію та висловлювання думки щодо прав та інтересів працівника;
- b) особливий захист праці жінок, неповнолітніх та інвалідів;
- c) шляхом укладання колективних договорів і угод узгоджувати інтереси найманих працівників і власників.

100. До суб'єктів трудового права відносяться:

- a) члени кооперативів, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств;
- b) будь-які особи та військовослужбовці;
- c) власники підприємств, установ, організацій.

101. Чи може трудова правосуб'єктність найманого працівника обмежуватися судом ?:

- a) не може;
- b) може на прохання роботодавця;

с) в разі скоєння громадянином певного злочину суд може позбавити його на строк до 5 років права обіймати деякі посади або займатися певною діяльністю.

102. Повна трудова правосуб'єктність громадянина виникає з досягненням:

- а) 16 років;
- б) 18 років;
- с) 21 року.

103. Найманим працівником вважається:

- а) фізична або юридична особа з якою укладено договір на виконання певної роботи;
- б) будь-яка фізична особа з якою укладено договір на виконання певної роботи або надання послуг;
- с) фізична особа, яка працює за трудовим договором на підприємстві, установі або у фізичних осіб.

104. Актом соціального партнерства є:

- а) трудовий договір;
- б) колективний договір;
- с) нормативно-правовий договір.

105. Принцип трудового права, на основі якого здійснюється колективно-договірне регулювання це:

- а) соціальне партнерство;
- б) соціальне посередництво;
- с) усі відповіді вірні.

106. Поняття «підходяща робота» охоплює:

- а) надання роботи відповідно до освіти, професії, спеціальності в тій же місцевості;
- б) надання роботи відповідно до професії, спеціальності, кваліфікації в тій же місцевості;
- с) робота, що відповідає освіті, професії (спеціальності), кваліфікації особи з урахуванням доступності транспортного обслуговування та заробітна плата повинна бути не нижче розміру заробітної плати такої особи за останнім місцем роботи з урахуванням середнього рівня заробітної плати, що склався у регіоні за минулий місяць, де особа зареєстрована як безробітний.

107. Строковий трудовий договір укладається:

- а) на строк, визначений сторонами, але не більше, ніж на 3 роки;
- б) на 1 рік;
- с) на строк, установлений за погодженням сторін.

108. Що є особливою формою трудового договору, що визначає його зміст:

- а) контракт;
- б) трудова угода;
- с) колективний договір.

109. Тривалість неповного робочого часу встановлюється з ініціативи:

- а) працівника або власника підприємства;
- б) трудового колективу;
- с) профспілкового органу.

110. Неповний робочий час встановлюється:

- a) за погодженням із виборним органом первинної профспілкової організації;
- b) виключно у випадках, передбаченими законами;
- c) за угодою між працівником і роботодавцем.

111. Забороняється залучення до роботи в нічний час:

- a) тільки вагітних жінок;
- b) тільки жінок, що мають дітей віком до трьох років;
- c) вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до трьох років, осіб, молодших вісімнадцяти років, та інших категорій працівників, передбачених законодавством.

112. Розмір заробітної плати залежить:

- a) від складності та умов виконуваної роботи;
- b) від професійно-ділових якостей працівника;
- c) від якості та кількості виготовленої та проданої продукції.

113. Додаткова оплата праці охоплює:

- a) тарифні ставки;
- b) виплати за просту некваліфіковану роботу;
- c) премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань.

114. Організація охорони праці працівників на підприємстві полягає у наступному:

- a) роботодавець повинен додержуватися граничної межі тривалості робочого дня і робочого тижня;
- b) працівнику гарантована мінімальна щорічна відпустка;
- c) встановлення єдиних санітарно-гігієнічних вимог до організації виробничих процесів, пов'язаних з діяльністю людей, а також до якості машин, обладнання та інших об'єктів, які можуть мати шкідливий вплив на здоров'я.

115. Трудовим спором є:

- a) нерегульовані шляхом безпосередніх переговорів між працівником і роботодавцем розбіжності з приводу застосування норм трудового законодавства або встановлення чи зміни умов праці, із заявою про розгляд яких працівник або роботодавець звернулися до компетентного органу з розгляду трудових спорів;
- b) будь-який спір між роботодавцем і працівником;
- c) будь-який спір між спілкою роботодавців і профспілками.

116. Конституція України право на безоплатне отримання житла гарантує:

- a) кожному громадянину України;
- b) громадянам, які потребують соціального захисту;
- c) молодим сім'ям з дітьми та непрацездатним громадянам.

117. Законодавством передбачені такі види житлового фонду:

- a) державний, громадський, приватний, фонд житлово-будівельних кооперативів, фонд соціального призначення;
- b) державний, громадський, приватний;
- c) державний, комунальний, приватний, соціальний.

118. Житлом фізичної особи є:

- а) будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, встановлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного у ній проживання;
- б) ізольоване помешкання в житловому будинку, призначене та придатне для постійного у ньому проживання;
- в) житловий будинок, квартира, інше жите приміщення, призначені та придатні для постійного або тимчасового проживання в них.

119. Види захисту житлових прав громадян:

- а) нотаріальний, адміністративний, конституційний, досудовий, судовий;
- б) нотаріальний, адміністративний, судовий;
- в) нотаріальний, адміністративний, конституційний, судовий, позасудовий.

120. Першою та основною підставою для заселення до жилих приміщень державного і комунального житлового фонду є :

- а) ордер;
- б) акт прийому-передачі жилого приміщення;
- в) договір найму жилого приміщення.

121. Дитячим будинкам сімейного типу надається:

- а) першочергово - індивідуальний жилий будинок;
- б) квартира поза чергою;
- в) багатокімнатна квартира - поза чергою, а в разі відсутності такої - індивідуальний жилий будинок першочергово.

122. Солідарну з наймачем майнову відповідальність за зобов'язаннями, що випливають з договору найму жилого приміщення, несуть:

- а) тимчасові мешканці, які проживають у жилому приміщенні;
- б) постійні мешканці жилого приміщення;
- в) повнолітні члени сім'ї наймача.

123. Квартирна плата...:

- а) включається до оплати вартості комунальних послуг;
- б) стягується окремо та сплачується щомісячно разом із оплатою за комунальні послуги;
- в) встановлюється у фіксованому розмірі та сплачується щоквартально.

124. Наймачі жилих приміщень у будинках державного чи комунального житлового фонду можуть придбати займані ними приміщення у приватну власність:

- а) за рішенням суду;
- б) за згодою всіх повнолітніх членів сім'ї, які проживають разом з ними;
- в) за дозволом виконавчого комітету міської, районної, селищної ради.

125. До членів сім'ї наймача відносяться:

- а) дружина і діти наймача, а також особи, які перебувають у нього на утриманні;
- б) дружина наймача, діти і батьки, а також інші особи, якщо вони постійно проживають разом з наймачем і ведуть з ним спільне господарство;
- в) дружина, діти і батьки наймача.

126. У разі визнання ордера на жиле приміщення недійсним внаслідок неправомірних дій осіб, які одержали ордер, то:

- а) ці особи, зазначені в ордері, підлягають виселенню з наданням іншого жилого приміщення або приміщення, яке вони раніше займали;
- б) ці особи підлягають виселенню без надання іншого жилого приміщення;
- с) якщо ці особи раніше користувалися жилим приміщенням у будинку державного або громадського житлового фонду, їм повинно бути надано жиле приміщення, яке вони раніше займали, або інше жиле приміщення.

127. Визнання особи такою, що втратила право користування жилим приміщенням внаслідок відсутності цієї особи понад встановлені строки, провадиться:

- а) в судовому порядку;
- б) в адміністративному порядку;
- с) в судовому та адміністративному порядку.

128. Службове жиле приміщення надається народному депутату України:

- а) за умови набуття ним депутатських повноважень;
- б) за умови набуття ним депутатських повноважень і протягом трьох місяців з дня подання ним відповідної заяви;
- с) за умови набуття ним депутатських повноважень і протягом одного місяця з дня подання ним відповідної заяви.

129. Спеціальні гуртожитки використовуються для:

- а) для тимчасового проживання держслужбовців;
- б) для тимчасового проживання осіб, які потребують медичної допомоги у зв'язку із захворюванням на туберкульоз;
- с) для тимчасового проживання студентів та учнів навчальних закладів, у віданні яких знаходяться ці гуртожитки.

130. Службове жиле приміщення – це:

- а) житлове приміщення, яке відповідно до законодавства не підлягає приватизації, не може бути продане, подароване чи передане в заставу;
- б) будь-яке жиле приміщення, в яке, за потребою, поселені службовці з числа військових, працівників Національної поліції та інших правоохоронних органів, суду тощо;
- с) вид житла, призначений для тимчасового проживання відповідних категорій громадян, які у зв'язку з особливим характером їх трудових функціональних обов'язків повинні проживати за місцем роботи або поблизу нього.

140. Поділ квартири в будинку житлово-будівельного кооперативу між членом кооперативу і його дружиною провадиться:

- а) за рішенням правління житлово-будівельного кооперативу;
- б) за згодою між подружжям, а в разі відсутності згоди - за рішенням правління житлово-будівельного кооперативу;
- с) за згодою між колишнім подружжям, а в разі відсутності згоди - за рішенням суду.

141. Під приватизацією державного житлового фонду розуміють:

- а) передачу у власність громадян будинків (квартир) державного житлового фонду, житлових приміщень у гуртожитках для проживання сімей та одиноких осіб;
- б) відчуження квартир (будинків), житлових приміщень у гуртожитках, призначених для проживання сімей та одиноких осіб, кімнат у квартирах та одноквартирних будинках, де мешкають два і більше наймачів, та належних до них господарських споруд і приміщень державного житлового фонду на користь громадян України;

с) відчуження квартир, житлових приміщень у гуртожитках, призначених для проживання сімей та одиноких осіб, кімнат у квартирах та одноквартирних будинках, на користь громадян України.

142. До членів сім'ї власника будинку (квартири) приватного житлового фонду належать:

- а) дружина власника та їхні діти;
- б) дружина власника та їхні діти, батьки, а також інші особи, які перебувають у власника на утриманні;
- с) дружина власника та їх діти, батьки, а також інші особи, якщо вони постійно проживають разом з власником і ведуть з ним спільне господарство.

143. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку може бути створено лише:

- а) власниками квартир у багатоквартирному будинку;
- б) власниками квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку;
- с) власниками квартир у багатоквартирному будинку та особами-наймачами квартир у багатоквартирному будинку.

144. Перелік порушень у сфері житлових правовідносин:

- а) є вичерпним і передбачений Житловим кодексом УРСР;
- б) норми Житлового кодексу УРСР не встановлюють мір відповідальності за порушення у житловій сфері, а відсилають до адміністративного, кримінального та іншого законодавства, яке передбачає конкретні санкції за те чи інше правопорушення;
- с) як у Житловому кодексі УРСР, так і в інших нормативних актах вказані порушення житлових норм, за які настає відповідальність.

145. Суб'єкти господарських правовідносин – це:

- а) учасники господарських правовідносин, які здійснюють господарську діяльність реалізуючи господарську компетенцію;
- б) це підприємство, організація, установа, які утворюються від доходу фізичних осіб;
- с) це документи, що засвідчують сплату засновником внеску до статутного фонду.

146. Засновницькі права ґрунтуються на:

- а) наявності господарських прав та обов'язків;
- б) на за загальної нормі права власності, згідно з якою власник "може використовувати майно для здійснення господарських та іншої, не забороненої законом діяльності".
- с) на статутних актах згідно з принципами, визначенням законодавством.

147. Засновницький договір – це:

- а) укладання права і обов'язки всіх сторін;
- б) засвідчення факту створення або припинення діяльності юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємства фізичною особою на вчинення реєстраційних дій щодо фізичних та юридичних осіб;
- с) внесення відомостей про юридичну особу або фізичну особу підприємця до єдиного державного реєстру.

148. Підприємства визначається як:

- а) господарська організація, створювана на добровільних засадах двома і більше підприємствами;

- б) господарюючий суб'єкт, що створений для здійснення господарської діяльності з метою одержання прибутку;
- с) організаціях, що застосовується у формі акціонерного або іншого товариства і реєструється як юридична особа.

149. Відомості, що подаються до державної реєстрації:

- а) заява
- б) довідка про доходи;
- с) найменування, ідентифікаційний код;

150. Що таке обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання?

а) діяльність суб'єктів господарювання, об'єднань, яка полягає в тому, що суб'єктам господарювання, об'єднанням забороняється схилити інших суб'єктів господарювання до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяти вчиненню таких порушень, а також примушувати інших суб'єктів господарювання.

б) стан товарного ринку при якому задоволення попиту є більш ефективним за відсутності конкуренції в наслідок технологічних особливостей виробництва;

с) самостійна ініціативна система, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів з метою отримання прибутку.

6. Індивідуальні завдання

Відповідно до плану освітнього процесу із навчальної дисципліни «Приватне право: практика тлумачення і застосування» передбачено написання та захист курсових робіт.

Загальні методичні рекомендації:

Курсові роботи виконуються згідно з вимогами, встановленими відповідно до Положення про курсову роботу в Національній академії внутрішніх справ, затвердженого Рішенням Вченої ради НАВС від 24.02.2021 року Протокол № 5/13-5.

Порядок закріплення тем курсових робіт та методичні рекомендації щодо їх виконання здобувачі вищої освіти отримують безпосередньо у науково-педагогічних працівників кафедри, які забезпечують проведення семінарських та практичних занять у відповідній навчальній групі.

Приблизна тематика та плани курсових робіт

Тематика курсових робіт по кафедрі цивільно-правових дисциплін

1. Договори роздрібної купівлі-продажу з окремими нетиповими умовами.
2. Правове регулювання купівлі-продажу іноземної валюти.
3. Договір аукціонного продажу.
4. Договір поставки товару для державних потреб: нормативно-правове регулювання, характеристика, особливості суб'єктного складу.
5. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: нормативно-правове регулювання, характеристика.
6. Розірвання договору дарування на вимогу дарувальника, як одна із особливостей договору дарування.
7. Правове регулювання благодійної діяльності.
8. Договір короткострокового найму житла.
9. Договір прокату як різновидність договору найму, його особливості.

10. Договір оренди (найму) земельної ділянки: нормативно-правове регулювання, характеристика.
11. Договір лізингу: основні відмінності, за якими відмежовують договір лізингу від інших видів орендних договорів.
12. Договір позички: порівняльна характеристика з договором позики.
13. Спеціальні види договорів підряду, їх характеристика.
14. Договір перевезення вантажу залізничним транспортом: нормативно-правове регулювання, характеристика.
15. Договір перевезення пасажирів залізничним транспортом: нормативно-правове регулювання, характеристика.
16. Договір майнового страхування : нормативно-правове регулювання, характеристика.
17. Договір особистого страхування: нормативно-правове регулювання, характеристика.
18. Договір страхування цивільно-правової відповідальності: нормативно-правове регулювання, характеристика.
19. Порівняльна характеристика договору доручення та договору комісії.
20. Договір про надання медичних послуг.
21. Договір про надання туристичних послуг.
22. Договір про надання освітніх послуг.
23. Порівняльна характеристика договору банківського вкладу і договору зберігання в банківській скриньці.
24. Умови та порядок додержання нотаріальної форми договорів у цивільному праві.
25. Ліцензійні договори на використання об'єктів промислової власності.
26. Авторський договір.
27. Порівняльно-правова характеристика спадкового договору, заповіту і договору довічного утримання.
28. Особливості відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
29. Обставини, що звільняють від відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
30. Умови відповідальності за шкоду, завдану життю та здоров'ю фізичної особи.
31. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.
32. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого.
33. Особливості відповідальності малолітніх та неповнолітніх осіб у деліктних зобов'язаннях.
34. Зобов'язання, що виникають із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
35. Зобов'язання, що виникають із публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу.
36. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
37. Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист.
38. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності.
39. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.
40. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом місцевого самоврядування або їх посадовими особами.
41. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.

42. Порядок поновлення службових, пенсійних, житлових, інших особистих і майнових прав громадянина в разі завдання йому шкоди правоохоронними органами.
43. Відшкодування моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду.
44. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною особою та особою, цивільна дієздатність якої обмежена.
45. Відшкодування моральної шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи.
46. Правовий інститут компенсації моральної шкоди та сфера його дії.
47. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).
48. Особливості відшкодування додаткових витрат в разі завдання шкоди каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.
49. Тлумачення заповіту судом як спеціального способу захисту прав спадкоємців.
50. Актуальні питання правового регулювання спадкування за заповітом.
51. Актуальні проблеми спадкування за законом.
52. Проблеми спадкових правовідносин у міжнародному приватному праві.
53. Еволюція спадкового права України (історико-правовий аспект).
54. Правочини у сфері спадкового права.
55. Цивільно-правові способи захисту спадкових прав.
56. Правовий статус суб'єкта спадкових правовідносин.
57. Спадкування майнових та особистих немайнових прав автора.
58. Спадковий договір як інститут спадкового права України.
59. Актуальні питання секретного заповіту.
60. Здійснення, охорона та захист суб'єктивних спадкових прав.
61. Право розпорядження майном у спадкових правовідносинах.
62. Сучасні аспекти спадкування фактичного подружжя за законом.
63. Актуальні питання охорони спадкового майна виконавцем заповіту.
64. Актуальні питання нотаріальної діяльності з оформлення спадкових прав.
65. Суб'єкти спадкових правовідносин: проблеми теорії та практики.
66. Актуальні проблеми переходу права власності у разі визнання судом спадщини відумерлою.
67. Банківський вклад як об'єкт спадкових прав.
68. Колізійне регулювання спадкових відносин, ускладнених іноземним елементом.
69. Актуальні проблеми сурогатного материнства в Україні.
70. Поняття сім'ї в теорії сімейного права та законодавства України і країн Європейського Союзу.
71. Актуальні проблеми уніфікації сімейного законодавства України та країн Європейського Союзу.
72. Шлюбний договір у механізмі приватно-правового регулювання сімейних відносин.
73. Актуальні проблеми здійснення та захисту майнових та особистих немайнових прав батьків і дітей.
74. Міжнародно-правовий захист сімейних прав та інтересів дитини.
75. Актуальні проблеми обмеження сімейних прав осіб, засуджених до позбавлення волі.
76. Принципи сімейного права.
77. Сучасні аспекти реалізації права на шлюб у міжнародному приватному праві.
78. Захист сімейних прав та інтересів у порядку цивільного судочинства.
79. Актуальні проблеми насильства у сім'ї.
80. Актуальні проблеми правового забезпечення таємниці усиновлення.

81. Актуальні питання встановлення та припинення режиму окремого проживання подружжя в порядку окремого провадження.
82. Правове регулювання відносин утримання у сучасному сімейному праві.
83. Актуальні проблеми охорони та захисту репродуктивних прав подружжя.
84. Актуальні проблеми відповідальності у сімейному праві.
85. Сучасні аспекти судового захисту прав та інтересів дитини.
86. Актуальні проблеми реформування сімейного законодавства України в контексті євроінтеграційних процесів.
87. Актуальні проблеми правового регулювання фактичних шлюбних відносин в Україні.
88. Правове регулювання посередництва у сфері зайнятості.
89. Безробітний: правовий статус за національним законодавством.
90. Правове регулювання нестандартних форм зайнятості.
91. Фізична особа як суб'єкт трудових правовідносин.
92. Фізична особа-підприємець у правовідносинах, пов'язаних із найманою працею.
93. Правове регулювання трудових правовідносин із особами, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню.
94. Порівняльна характеристика трудового договору та суміжних цивільно-правових договорів, пов'язаних з працею.
95. Правовий статус працівника за законодавством України.
96. Особливості договірного регулювання праці сезонних працівників.
97. Тимчасові працівники: правовий статус у правовідносинах, пов'язаних із найманою працею.
98. Трудовий контракт та особливості його укладення.
99. Трудовий договір з працівниками, що приймаються на роботу за конкурсом.
100. Особи з інвалідністю як суб'єкти трудових правовідносин: особливості правового статусу.
101. Правовий статус неповнолітніх найманих працівників.
102. Органи державної влади у правовідносинах, пов'язаних із найманою працею.
103. Наймані працівники та їх представницькі органи в системі правовідносин, пов'язаних з працею.
104. Розвиток договірного регулювання правовідносин, пов'язаних з працею: нормативно-правовий аспект.

Тематика курсових робіт по кафедрі економічної безпеки та фінансових розслідувань

1. Історія становлення конкурентного законодавства в Україні.
2. Історія антитрестівського законодавства США.
3. Джерела конкурентного законодавства.
4. Загальна характеристика конкурентного законодавства України.
5. Правовий статус Антимонопольного комітету України.
6. Структура антимонопольних органів України.
7. Монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання.
8. Етапи визначення монопольного (домінуючого) становища.
9. Бар'єри входу на конкурентний ринок.
10. Визначення стану конкуренції на ринку.
11. Правовий захист економічної конкуренції.
12. Поняття та види порушень законодавства про захист економічної конкуренції.
13. Поняття концентрації суб'єктів господарювання.
14. Поняття та види узгоджених дій суб'єктів господарювання.
15. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.

16. Антиконтурентні дії органів влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю.
17. Поняття та види монополій.
18. Поняття та ознаки природної монополії. Законодавство України про природні монополії.
19. Правовий статус суб'єктів природних монополій.
20. Правова характеристика суміжних ринків.
21. Поняття та ознаки недобросовісної конкуренції.
22. Основні форми недобросовісної конкуренції.
23. Захист від недобросовісної конкуренції в зовнішньоекономічній діяльності.
24. Правові засади захисту від недобросовісної конкуренції.
25. Неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання як вид недобросовісної конкуренції.
26. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію.
27. Неправомірне збирання, розкриття та використання комерційної таємниці як вид недобросовісної конкуренції.
28. Створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції як вид недобросовісної конкуренції.
29. Види порушень конкурентного законодавства.
30. Відповідальність суб'єкта господарювання за порушення конкурентного законодавства.
31. Основні принципи конкурентної політики України. Принцип заборони. Принцип контролю.
32. Державне регулювання демонополізації економіки і розвитку конкуренції.
33. Міжнародно-правове регулювання недопущення недобросовісної конкуренції.
34. Суб'єкти демонополізації в Україні
35. Правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в Україні.
36. Суб'єкти господарювання (підприємці). Юридичні та фізичні особи як суб'єкти антимонопольного регулювання.
37. Об'єкти антимонопольної політики.
38. Правопорушення у сфері антимонопольного законодавства.
39. Юридична відповідальність за збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.
40. Державний контроль за дотриманням антимонопольного законодавства.

7. Методи навчання

Під час освітнього процесу використовуються наступні методи навчання:

1) Інтерактивні методи:

- ✓ Відповіді на запитання і опитування думок студентів у форматі полілогу або групової бесіди.
- ✓ Аналіз історій і ситуацій.
- ✓ Дискусії, дебати, полеміки.
- ✓ Мозковий штурм.
- ✓ Відпрацювання навичок.
- ✓ Ігрове перевтілення.

2) Активні методи:

- ✓ Моделювання професійної діяльності.
- ✓ Навчання інших.
- ✓ Метод активних ігор.

3) Інноваційні методи:

- ✓ Компетентнісний (відповідно до ОПП ЗВО.
- ✓ Інтегровані методи навчання (безпосередньо такі - заняття-ділова зустріч, заняття-навчальна конференція, заняття-інсценування),
- ✓ Проектно-дослідницький метод.
- ✓ Робота з інформацією (відеоогляд, сторітелінг - за конкретно заданим напрямком).

4) Практичні методи:

- ✓ Практичні роботи.
- ✓ Вправи.
- ✓ Творчі роботи.

5) Методи дистанційного навчання:

- ✓ Відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Moodle;
- ✓ Онлайн дискусії;
- ✓ Індивідуальне і групове консультування. Викладач дає додаткові роз'яснення щодо виконання завдань через чати та e-mail-надсилання;
- ✓ Віддалені практикуми і тестування;
- ✓ Відеозаписи лекцій;
- ✓ Вікторини, бліц-опитування, квізи;

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання**Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:**

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

8.1. Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських, практичних та консультаційх, результати самостійної роботи осіб, що навчаються) рекомендується проводити за критеріями:

Завдання, задачі, роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру;
- 60% - завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

8.2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю і вчасно, висновки містять окремі недоліки, судження особи, що навчається не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте висновки містять окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

8.3. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

8.3.1. Нормативне підґрунтя встановлення рейтингу компетентності здобувачів

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Розподіл балів, з яких формується рейтинг компетентності здобувача, відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

8.3.2. Рейтинг компетентності здобувачів з навчальної дисципліни

Рейтинг компетентності з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою.

Якщо здобувач виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності здобувача з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів³.

Якщо сумарний рейтинг компетентності здобувача складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

³Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингові бали за наукову роботу* – 20 балів, сума 55+35+20=110, *загальний рейтинг компетентності здобувача вищої освіти* - 100 балів.

8.3.3. Рейтинг з навчальної роботи здобувача

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з аудиторної роботи (лекційні, семінарські заняття) і самостійної роботи.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5 (табл. 1).

Таблиця 1

											Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
											екзамен	
Мах 60%											Мах 40%	Мах 100%
Тема 1.	Тема 2.	Тема 3.	Тема 4.	Тема 5.	Тема 6.	Тема 7.	Тема 8.	Тема 9.	Тема 10.	Тема 11.		
5	6	6	6	5	6	6	5	5	5	5		

Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача

Бали	Критерій оцінювання компетентності
2⁴	Незадовільний рівень компетентності. У здобувача відсутні знання навчального матеріалу або він відмовляється відповідати на запитання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
3	Достатній рівень компетентності. Здобувач має <i>базові знання</i> з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.
4	Добрий рівень компетентності. Здобувач має <i>грунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати

⁴Здобувачу слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

	склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямках впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.
5	Відмінний рівень компетентності. Здобувач має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.

Рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни, визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача, отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни та помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середній бал здобувача визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни, поділених на кількість відповідей здобувача з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁵. При визначенні середнього балу здобувача необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отримані здобувачем не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал здобувача менший 2,5 здобувач вважається таким, що має академічну заборгованість яку зобов'язаний ліквідувати шляхом відпрацювання тем програми навчальної дисципліни з яких не має відповідних балів.

8.3.4. Рейтинг з підсумкового контролю здобувачів

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль із навчальної дисципліни «Правові інструменти альтернативного вирішення спорів», що забезпечуються кафедрою передбачений у формі заліку (для денної та заочної форм навчання).

Підсумковий контроль із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового

⁵Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості здобувач має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті здобувач був відсутній з поважної причини, отримав «Н», яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+2+4+3+4):5=3,2$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача буде $3,2 \times 12 = 38,4 \approx 38$.

контролю які пропонуються здобувачу. Максимальна кількість балів з підсумкового контролю здобувачів становить 40 балів.

Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість здобувачів у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць. Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни⁶.

Оцінювання компетентності здобувача під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю здобувача визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал здобувача з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділених на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁷.

8.3.5. Рейтинг наукової роботи здобувача

За результатами семестрової наукової роботи здобувача його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу здобувачів нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень здобувача

Результати творчої роботи здобувача	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт здобувачів (здобувачів, студентів) факультету (інституту), приз за експонат на виставці здобувачських (студентських) робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

⁶Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

⁷Наприклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 2 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5+2):4) \times 8 = 28$. Або інший приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5):3) \times 8 = 32$. Або ще приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((4+5):2) \times 8 = 36$.

8.3.6. Фіксація результатів компетентності здобувача

Для занесення результатів компетентності здобувача у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача використовується таблиця співвідношення між рейтингом здобувача та ECTS оцінками (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанцій

9.1. Під час проведення занять в очному (offline) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка.

9.2. Під час проведення занять в змішаний (blended) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

доступ до дистанційних навчальних курсів дисциплін на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет.

9.3 Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (online) за вибором викладача використовується:

програмне забезпечення через мережу Інтернет.

10. Перелік питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік контрольних питань формується відповідно до структури програми навчальної дисципліни і містить наступні питання:

1. Поняття приватного права. Його відмінні ознаки від публічного права.
2. Предмет, метод та система приватного права.
3. Поняття, види і структура норм приватного права та їх дія в часі, просторі, за колом осіб.
4. Особливості регулювання приватних правовідносин в Україні.
5. Проблеми та перспективи правозастосування у сфері приватних правовідносин.
6. Джерела приватного права.
7. Поняття принципів приватного права та їх значення.

8. Поняття та правовий аналіз цивільних особистих немайнових правовідносин, їх сфера та межі регулювання.
9. Передумови виникнення цивільних особистих немайнових правовідносин.
10. Елементи цивільних особистих немайнових правовідносин.
11. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.
12. Суб'єкти цивільного права та учасники цивільних правовідносин.
13. Фізична особа - суб'єкт цивільних відносин. Правосуб'єктність фізичної особи.
14. Цивільна дієдатність фізичних осіб, зміст та її види.
15. Проблема індивідуалізації фізичної особи.
16. Фізична особа-підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності.
17. Ознаки юридичної особи. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи.
18. Юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права.
19. Установчі документи юридичної особи.
20. Публічно-правові утворення як учасники цивільних відносин.
21. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних правовідносин. Цивільна правосуб'єктність держави.
22. Поняття та правовий аналіз правовідносин власності, їх сфера та межі регулювання.
23. Передумови виникнення правовідносин власності, їх види.
24. Елементи правовідносин власності.
25. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері правовідносин власності.
26. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.
27. Поняття та правовий аналіз спадкових правовідносин, їх сфера та межі регулювання.
28. Передумови виникнення спадкових правовідносин, їх види.
29. Елементи спадкових правовідносин.
30. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері спадкових правовідносин.
31. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.
32. Поняття господарського права як галузі права. Предмет регулювання господарського права.
33. Поняття господарської діяльності, її види (підприємницька та некомерційна).
34. Законодавче визначення господарської діяльності.
35. Методи господарського права: поняття та види.
36. Основні правові категорії і поняття господарського права.
37. Принципи господарського права та їх значення для регулювання господарської діяльності.
38. Поняття, ознаки і зміст господарських правовідносин.
39. Критерії класифікації і види правовідносин в сфері господарювання.
40. Поняття і ознаки суб'єкта господарювання.
41. Господарські організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до Закону як підприємці; філії, представництва, інші відокремлені підрозділи господарських організацій (структурні одиниці), утворені ними для здійснення господарської діяльності.
42. Критерії класифікації і види суб'єктів господарювання.
43. Поняття і значення способів заснування суб'єктів господарського права.
44. Порядок та етапи створення суб'єкта господарювання. Державна реєстрація:

порядок та зміст. Документи, які подаються для державної реєстрації.

45. Підстави та порядок припинення господарської діяльності. Добровільне та примусове припинення діяльності.

46. Ліквідація та реорганізація суб'єктів господарювання.

47. Поняття банкрутства.

48. Процедури, що застосовуються до неплатоспроможного боржника: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності) боржника; ліквідація банкрута.

49. Особливості юридичних осіб господарського права як суб'єктів господарювання.

50. Поняття та правовий аналіз зобов'язальних правовідносин, їх сфера та межі регулювання.

51. Передумови виникнення зобов'язальних правовідносин, їх види.

52. Елементи зобов'язальних правовідносин.

53. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері зобов'язальних правовідносин.

54. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.

55. Правове регулювання зобов'язання з публічної обіцянки винагороди: поняття і види.

56. Умови виникнення зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу, його суб'єкти. Зміст завдання, строк (термін) його виконання.

57. Права та обов'язки суб'єктів зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.

58. Підстави припинення зобов'язань із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.

59. Правове регулювання зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки нагороди за результатами конкурсу: поняття, суб'єкти, предмет.

60. Правове регулювання зобов'язань із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

61. Порядок та підстави відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

62. Правове регулювання зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.

63. Особливості зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи: умови виникнення, сторони.

64. Правове регулювання зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

65. Поняття, підстави виникнення, сторони і зміст зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

66. Права й обов'язки сторін зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

67. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

68. Правове регулювання зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

69. Види зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

70. Суб'єктний склад, предмет, умови виникнення та зміст зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

71. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

72. Сучасні наукові підходи до проблем єдності та диференціації правового регулювання трудових відносин.
73. Об'єктивні та суб'єктивні чинники регулювання особливостей праці окремих категорій працівників.
74. Правові ознаки, що характеризують найману працю в Україні.
75. Визначення найманого працівника за трудовим законодавством України.
76. Особливості правового регулювання: найманих працівників (залежна праця), працівників подібних до найманих (залежна праця з виконанням особливих державних функцій).
77. Поняття колективних відносин в сфері забезпечення правового регулювання трудових відносин.
78. Соціально-управлінські та соціально-партнерські відносин в процесі реалізації норм трудового права.
79. Поняття та правовий аналіз житлових правовідносин, їх сфера та межі регулювання.
80. Передумови виникнення житлових правовідносин, їх види.
81. Елементи житлових правовідносин.
82. Специфіка тлумачення ключових позицій приватного права у сфері житлових правовідносин.
83. Практика правозастосування у сфері регулювання приватних правовідносин даного виду.
84. Проблема визначення місця сімейного права в системі права.
85. Сімейне право та норми моралі.
86. Сім'я як об'єкт правової охорони. Поняття «члена сім'ї» у законодавстві.
87. Підстави створення сім'ї.
88. Шлюб як підстава створення сім'ї.
89. Проживання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, як підстава створення сім'ї (фактичні шлюбні відносини).
90. Проблемні питання застосування сімейно-правових норм (оціночні поняття у сімейному праві, аналогія закону у сімейному праві, застосування до регулювання сімейних відносин Цивільного кодексу України тощо).

11. Рекомендована література

Основна література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 04.08.2023).
2. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. (дата звернення: 04.08.2023).
3. Житловий Кодекс Української РСР: Закон УРСР від 30.06.1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10> (дата звернення: 04.08.2023).
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 04.08.2023).
5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>. (дата звернення: 04.08.2023).
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 04.08.2023).
7. Господарський кодекс України: Кодекс України, Закон від 16.01.2003р. № 436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

8. Кодекс України з процедур банкрутства: Кодекс України, Закон від 18.10.2018р. № 2597-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 04.08.2023).
10. Про благодійництво та благодійну діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № № 5073-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 04.08.2023).
11. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1798-19 (дата звернення: 04.08.2023).
12. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 04.08.2023).
13. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 04.08.2023).
14. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 04.08.2023).
15. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 04.08.2023).
16. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17> (дата звернення: 04.08.2023).
17. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> (дата звернення: 04.08.2023).
18. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 04.08.2023).
19. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 04.08.2023).
20. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення: 04.08.2023).
21. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № № 5492-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17> (дата звернення: 04.08.2023).
22. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19> (дата звернення: 04.08.2023).
23. Про заставу : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 1952-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> (дата звернення: 04.08.2023).
24. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. зі змінами та доповненнями URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17 (дата звернення: 04.08.2023).
25. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12 (дата звернення: 04.08.2023).
26. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15> (дата звернення: 04.08.2023).
27. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 04.08.2023).
28. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 658-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 04.08.2023).
29. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 04.08.2023).

30. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19> (дата звернення: 04.08.2023).
31. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення: 04.08.2023).
32. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. у редакції ЗУ № 2745-III від 4 жовтня 2001 р. № 2471-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2471-12> (дата звернення: 04.08.2023).
33. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення: 04.08.2023).
34. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04 лютого 2021 р. № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (дата звернення: 04.08.2023).
35. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006 № 3528-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>. (дата звернення: 04.08.2023).
36. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12> (дата звернення: 04.08.2023).
37. Про затвердження Порядку підтвердження факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від від 9 січня 2013 р. № 9. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-2013-%D0%BF> (дата звернення: 04.08.2023).
38. Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки: Наказ Міністерства юстиції України 05.03.2012 № 368/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12> (дата звернення: 04.08.2023).
39. Порядок розгляду відділами державної реєстрації актів цивільного стану - учасниками пілотного проекту заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, поданих через мережу Інтернет: Наказ Міністерства юстиції України від 09.07.2015 № 1187/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0813-15> (дата звернення: 04.08.2023).
40. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса: Постанова Кабінету міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 624. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2015-p> (дата звернення: 04.08.2023).
41. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12> (дата звернення: 04.08.2023).
42. Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 р. № 172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-94-p> (дата звернення: 04.08.2023).
43. Про затвердження Порядку накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1177 . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1177-2002-p> (дата звернення: 04.08.2023).
44. Рішення Конституційного Суду України від 01.06.2016 р. у справі № 1-1/2016 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16> (дата звернення: 04.08.2023).
45. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності : [навч. посіб.] / За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. К. : КНТ ; ЦУЛ, 2014. 336 с.
46. Актуальні проблеми спадкового права : [навч. посіб.] / За ред. Ю. О. Заїки, О. О. Лов'яка. К. : КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.

47. Актуальні проблеми цивільного права і процесу: навч. посібник / за ред. Я.В. Матвійчука. К.: ДЕТУТ, 2012. 177 с.
48. Великанова М. М. Ризики в цивільному праві: монографія. К.: Алерта, 2019. 378 с.
49. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-х т. / [Дзера О. В., Кузнєцова Н. С., Заїка Ю. О. та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. [5-е вид., перероб. і допов.]. К. : Юрінком Інтер, 2013. Т. II. 1090 с.
50. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За заг. ред. Бобрика В.І. К. : Центр учбової літератури. 2016. 784 с.
51. Нижний А. В., Ходаківський М. П., Юровська Г. В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика: посібн. для суддів. К.: Алерта, 2020. 234 с.
52. Рогач О.Я., Менджул М.В., Сливич С.С. Цивільне право України. Особлива частина: методичний посібник для студентів зі спеціальності «Правознавство» /О.Я.Рогач, М.В.Менджул, С.С.Сливич. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. – 96 с.
53. Українське цивільне право : [навч. посіб.]. / За ред. Ю. О. Заїки. [3-тє вид. перероб. та допов.]. К. : Центр учб. літ-ри, 2014. 358 с.
54. Цивільне право України : [підруч.] / [Губарєв С. В., Лов'як О. О., Мироненко В. П. та ін.]. К., 2015. 236 с.
55. Цивільне право України. Загальна частина : [підруч.] / [Бірюков І. А., Заїка Ю. О., Бичкова С. С. та ін.] ; за ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. К. : Правова єдність, 2014. 510 с.
56. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : [підруч.] / [Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.] ; за ред. С. С. Бичкової. [3-тє вид., змін. та допов.]. К. : Правова єдність, 2014. 496 с.
57. Цивільне право України : [навч. посіб.] / За ред. В. П. Мироненко, І. С. Тімуш. К., 2014. 432 с. Відповідальність у приватному праві : [моногр.] / [Кузнєцова Н., Майданик Р., Заїка Ю. та ін.] ; за заг ред. І. Безклубого. К. : Грамота, 2014. 416 с.
58. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 12 : Спадкове право / [Заїка Ю. О., Єрух А. М., Козьяков Ю. М. та ін.] ; за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Х. : СТРАЙД, 2009. 544 с.
59. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій Міністерства юстиції, науковців, фахівців: правникам, нотарям, адвокатам, суддям, викладачам, студентам. Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування / [Баранова Л. М., Братель О. Г., Голубовський І. В. та ін.] ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х. : Страйд, 2013. 670 с.

Додаткова література

60. Бабаджанян Г. Договір купівлі-продажу товарів: загальні обмеження саморегулювання. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2021. № 1. С. 54-62.
61. Бахаєва А. С. Воля та волевиявлення як умови дійсності правочину. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2. С. 183-189.
62. Білан О. П. Правочини, зміст яких суперечить інтересам держави і суспільства в цивільному законодавстві України. *Форум права*. 2019. № 1. С. 6–13.
63. Білянська Н.В. Правова природа штучного інтелекту. *Актуальні питання та перспективи рекодифікації цивілістичного законодавства України* : матеріали науково-теоретичного круглого столу (Київ, 16 квітня 2021 р.). Київ, 2021. С. 20-24.
64. Братель О. Функції процесуальних юридичних фактів у цивільному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 4–14.
65. Братель О. Г. Забезпечення гласності і відкритості судового процесу при здійсненні цивільного судочинства. *Правове забезпечення політики держави на сучасному*

етапі її розвитку : Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 6–7 березня 2015 р.). Д.: Східноукр. наук. юрид. орг-ція, 2015. С. 32–34.

66. Братель О.Г., Білянська Н.В. Остаточність судового рішення в цивільній справі в контексті вичерпності національних засобів юридичного захисту. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 2. С. 50-56.

67. Бычкова С. С. Новеллы гражданского процессуального Законодательства, связанные с основаниями пересмотра судебных решений Верховным Судом Украины. *Цивилистическая процессуальная мысль : международ. сб. науч. ст. / Под общ. ред. С. Я. Фурсы. Вып. 5 (2): Гражданский, хозяйственный (арбитражный) процесс. К. : Алерта, 2016. С. 352–359.*

68. Бутрин-Бока Н. С. Спеціальні умови дійсності правочинів щодо відчуження корпоративних прав. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 6(1). С. 71-74.

69. Вербіцька М. Деякі практичні аспекти розгляду судом справ про визнання фізичної особи недієздатною. *Юридичний вісник*. 2015. № 1. С. 48-53.

70. Вербина Б. С. Абсолютні цивільні права в системі цивільного права України. *Web of science and Academic Researcher*. 2019. № 1. С. 65-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_13

71. Водоп'ян Т. В. Проблемні аспекти договороздатності фізичної особи, дієздатність якої обмежена. *Судова апеляція*. 2015. № 1. С. 89-95.

72. Войніканіс О. Право інтелектуальної власності в цифрову епоху: парадигма балансу і гнучкості. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2021. № 4. С. 41-54.

73. Гриняк Т. В. Поняття та види порушень перевізником зобов'язань за договором перевезення вантажу автомобільним транспортом. *Приватне право і підприємництво*. 2017. Вип. 17. С. 108-113.

74. Гринько С. В. Вина як суб'єктивна умова виникнення деліктних зобов'язань за правом Стародавнього Риму . *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 27. С. 71-77.

75. Господарський кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2017 р.:(офіц. текст). К.: Паливода АВ, 2017. 208 с.

76. Господарське право України : підручник: у 2 ч. Ч. 1 / [Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.]. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.

77. Кобзар Т.С. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право» / Т. С. Кобзар, М.О. Савельєва. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290 с

78. Кучер В.О. Господарське право: курс лекцій / В.О. Кучер, В.М. Парасюк. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 380 с.

79. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., перероб. і допов. /За заг.ред. Г.Л.Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; кол. авт. О.А. Беяневич, О. М. Вінник, В.С. Щербини та ін. К.: Юрінком Інтер, 2008. 720с.

80. Гуйван П. Д. Зміст та часові чинники охоронних вимог про незаконність правочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 6(1). С. 20-25.

81. Дахно І. Інтелектуальна власність і Цивільний кодекс. *Інтелектуальна власність в Україні*: 2021. № 4. С. 66-70.

82. Достдар Р. М. Публічно-правові утворення в цивільних правовідносинах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 1(1). С. 154-156.

83. Дяченко С. В., Пажетнова І. О. Судова практика розгляду спорів про невідповідність правочинів вимогам законодавства. *Форум права*. 2017. № 3. С. 40–46.

84. Дмитренко В. Ю. Динаміка іпотечного зобов'язання на стадії його виконання *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 59-61.

85. Євтушенко Є. В., Леонов Д. Б. Недійсність правочину у цивільному судочинстві. *Інформація і право*. 2017. № 4. С. 116-121.
86. Єфімов О. М. Матеріальне благо в цивільному праві та податковому законодавстві. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2018_1_9.
87. Жданкіна Л. К. Недопустимість припинення цивільного зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 4.- С. 15-18.
88. Зенков О. С. Актуальні питання здійснення законного представництва батьками (усиновлювачами). *Web of science and Academic Researcher*. 2019. № 1. С. 55-60.
89. Ігнатенко В. М. Генезис правового регулювання недоговірних зобов'язань, що виникають з односторонніх правомірних дій. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_2_3
90. Кодинець А. Право на інформацію: окремі засади цивільно-правового регулювання. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2017. Vol. 4. Iss. 5. С. 126-130.
91. Кацюба К. В. Цивільна дієздатність непідприємницьких товариств. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_17.
92. Карпенко М. І., Соловійова А. М. Проблема агресивної поведінки та насильства під час примушування до виконання цивільного правочину. *Юридична наука*. 2017. № 7. С. 143-150.
93. Калаур І. Р. Відмова від договору найму та його розірвання як способи захисту прав наймача. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2014. Вип. 29(2.3). С. 37-40.
94. Калаур І. Р. Передання майна у користування за участю особи, уповноваженої на укладання договору найму (оренди). *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. С. 116-119
95. Калаур І. Р. Договір у механізмі правового регулювання відносин з передання майна в користування. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 114-118.
96. Кузьмич О. Я. Правові аспекти участі третіх осіб у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, яка заподіяна неповнолітніми особами. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 30-33.
97. Кубко Є. Б. Виконання рішень ЄСПЛ: регресні позови, аналогія закону та аналогія права. *Правова держава*. 2018. Вип. 29. С. 35-44.
98. Кравцов С. О. Засоби захисту інтересів відповідача від пред'явленого позову: цивільно-процесуальний аспект. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 20-21. С. 109-112.
99. Курило М. П. До питання про сутність позову та позовної форми захисту права. *Судова апеляція*. К. : Юридична думка, 2016. № 1. С. 76–84.
100. Кирдан Б. В. Види позовів щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 79-81.
101. Луць В. В. Інститут договору в цивільному праві України. *Право України*. 2014. № 2. С. 25-33.
102. Луць В. В. Строки (терміни) у механізмі правового регулювання цивільних відносин. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 87-92.
103. Лимарь І. В. Конституційні засади юрисдикції цивільних судів. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_6.
104. Майка Н. Односторонній правочин, як підстава виникнення речових прав на чуже нерухоме майно. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 2. С. 133-137.

105. Міщенко М. В. Вчинення правочинів малолітніми особами за межами їх цивільної дієздатності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. - 2015. - Вип. 4(1). - С. 114-117.
106. Міловська Н. В. Договірна відповідальність сторін у зобов'язаннях зі страхування. *Юридична Україна*. 2017. № 2-3. С. 19-26.
107. Мироненко В. П. Визначення суб'єктів права вимоги в зобов'язаннях по відшкодуванню шкоди, завданої смертю потерпілого. *Юридична наука*. 2018. № 2. С. 7-15.
108. Морозов Є. Визнання договору дарування недійсним. *Юридичний вісник України: все про закони - в одній газеті*. 2021. № 16/17. С. 67.
109. Надієнко О. І. Генеза спадкового права України (радянський період). *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 322-327.
110. Нелін О. Еволюція норм спадкового права в процесі становлення і розвитку правової системи України. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С. 62-66.
111. Нестерцова-Собакарь О. В. Спадковий договір як інститут спадкового права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 147-154.
112. Носік Ю. Реалізація принципів цивільного права у відносинах купівлі-продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення. *Історико-правовий часопис* : 2020. № 1. С. 47-52.
113. Обіход О. М. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди за цивільним законодавством України. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 24. С. 20-26.
114. Обіход О. М. Предмет договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 23-29.
115. Обіход О. М. Проблематика визначення істотних умов договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 28. С. 64-69.
116. Островська Л. А. Зустрічне забезпечення позову як обов'язковий елемент інституту забезпечувальних заходів в цивільному процесі. *Новели цивільного процесуального кодексу України: матеріали круглого столу (м. Одеса, 26 берез. 2018 р.) / за заг. ред. Н. Ю. Голубевої; Нац. ун-т Одес. юрид. акад. Одеса : Фенікс, 2018. С. 37-40.*
117. Парасюк М. В. Методологічні підходи до визначення функцій цивільного права. *Митна справа*. 2012. № 3. С. 161-165.
118. Пастернак В. М. Дотримання форми правочину як умова його дійсності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2015. Вип. 16(2). С. 15-17.
119. Петровський А. В. Процесуальні дії суду під час підготовки до судового розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: окремі аспекти SCIENTIA VINCEMUS! Наукою переможемо! : Друга міжнар. наук.-практ. конф. «Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження: актуальні проблеми», присвяч. 5-річчю створення кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка / [редкол. : Фурса С. Я., Дерій О. О., Нікітюк О. М.]. К. : ЦУЛ, 2016. С. 295–298.
120. Петров О. С. Електронно-цифровий підпис як механізм електронної взаємодії держави з фізичними та юридичними особами. *Інформаційна безпека*. 2013. № 2. С. 117-122.
121. Предчук Т. В. Особливості участі юридичних осіб у спадкових та договірних правовідносинах, об'єктом яких є сервітут. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Вип. 1. С. 158-168.
122. Парасюк М. В. Методологічні підходи до визначення функцій цивільного права. *Митна справа*. 2012. № 3. С. 161-165.
123. Панченко С. С. Строк дії договору і строк виконання договірною зобов'язання в цивільному праві: питання взаємозв'язку й розмежування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 107-110.
124. Паєнок А. О. Особливості й недоліки правового регулювання договору

роздрібної купівлі-продажу товарів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 1(1). С. 189-192.

125. Паєнок А. Характеристика особливостей предмета договору роздрібної купівлі-продажу як однієї з його істотних умов. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 40-45.

126. Паєнок А. Особливості визначення моменту виконання сторонами договору роздрібної купівлі-продажу обов'язків щодо оплати, передачі та прийняття товару. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 48.

127. Патинка Ю. О. Правові проблеми укладення договору купівлі-продажу з використанням мережі Інтернет. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 3. С. 53-56.

128. Панченко І. С. Особливості визначення предмета договору купівлі-продажу нерухомості. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 5. С. 16-21.

129. Панченко С. С. Строк дії договору і строк виконання договірних зобов'язань в цивільному праві: питання взаємозв'язку й розмежування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 6(1). С. 107-110.

130. Полуніна О. О. Поняття та ознаки договору роздрібної купівлі-продажу. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 19. С. 32-36.

131. Полуніна О. О. Предмет договору купівлі-продажу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2014. Вип. 29(1). С. 168-171.

132. Пленюк М. Д. Поняття та ознаки юридичних фактів у доктрині зобов'язального права. *Приватне право і підприємництво*. 2017. Вип. 17. С. 121-126.

133. Плєскун О. В. Відмежування трудового договору і суміжних цивільно-правових договорів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. № 25. С. 454-462.

134. Романюк Я. Класифікація цивільно-правових норм: доктринальні підходи. *Право України*. 2016. № 4. С. 100-108.

135. Ромащенко І.О. Зміна та припинення цивільного правовідношення як способи захисту цивільних прав : монографія . Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Правова єдність; Алерта, 2016. 240 с.

136. Романюк В. А. Позовна давність у цивільному праві європейських країн. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 18. С. 129-136.

137. Романюк В. А. Особливості застосування позовної давності та її вплив на суб'єктивне право особи. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 43-47.

138. Розгон О. Договір дарування між колишнім подружжям за усною домовленістю не сплачувати аліменти і договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухомість: відмінності у правових наслідках. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2020. № 12 (69), С. 42-50.

139. Тетарчук І.В. Договірне право України. К.: Центр учбової літератури, 2016. 260 с.

140. Самбір О. Помилка, що має істотне значення як підстава для визнання правочину недійсним. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 24-28.

141. Самойлова І. Спадковий договір: правова природа за законодавством України та країн Європи. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 54-59.

142. Сампара Н. М. До питання визначення поняття та сутності субсидіарних цивільно-правових зобов'язань. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. 2016. Вип. 6(1). С. 121-124.

143. Сафончик О. І. Правові аспекти видачі документів про державну реєстрацію актів цивільного стану у сфері інформаційних технологій в Україні. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 32. С. 76-80

144. Сибіга С. Е. Прощення боргу за солідарними договірними зобов'язаннями.

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. 2016. Вип. 2(1). С. 108-112.

145. Стражник Т. Особливості посвідчення договорів купівлі-продажу житла для дітей-сиріт. *Мала енциклопедія нотаріуса* : 2020. № 5. С. 171-181.

146. Сулейманова С. Про цивільну правоздатність фізичної особи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2013. Вип. 95. С. 44-47.*

147. Таш'ян Р. Доктрина «*culpa in contrahendo*» в ученні про недійсність правочинів. *Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 36-40.*

148. Терешко Х. Я. Види інформації як об'єкта цивільних правовідносин у сфері медичного обслуговування. *Медичне право. 2019. № 1. С. 65-73.*

149. Тетарчук І.В. Договірне право України. К.: Центр учбової літератури, 2016. 260 с.

150. Тарасенко Л. Л. Договір найму (фрахтування) морського судна. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2012. Вип. 30. С. 123-135.*

151. Труфанова Ю. Відмова від договору найму (оренди). *Вісник Національної академії прокуратури України. 2015. № 1. С. 48-53.*

152. Труфанова Ю. Особливості припинення договору найму (оренди) у зв'язку із смертю наймача. *Підприємництво, господарство і право. 2015. № 8. С. 13-16.*

153. Устименко Т.П., Шаповал Л.І. Проблеми розподілу кредитного майна та боргових зобов'язань подружжя. *Держава і право. Збірник наукових праць. Серія Юридичні науки. 2018. Випуск 80. С. 104-112.*

154. Федюк Л. В. Право на найменування юридичної особи. *Вісник господарського судочинства. 2013. № 1. С. 87-91.*

155. Федюк Л. В. Право юридичної особи на місцезнаходження. *Вісник господарського судочинства. 2013. № 4. С. 131-134.*

156. Федюк Л. В. Захист права юридичної особи на ділову репутацію. *Молодий вчений. 2014. № 1(03). С. 115-120.*

157. Харитонов Є. О. Кіберспорт як сфера цивільно-правового регулювання. *Часопис цивілістики. 2019. Вип. 32. С. 72-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Час_2019_32_15*

158. Цопіна Н. Л. Договір довічного утримання (догляду): питання правової характеристики. *Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 6(1). С. 122-126*

159. Цопіна Н. Договір довічного утримання (догляду): питання правової характеристики. *Юридична Україна. 2017. № 4. С. 34-40.*

160. Чубоха Н. Ф. Принцип свободи договору в цивільному праві / Н. Ф. Чубоха. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальні питання реформування правової системи»] (Луцьк, 2-3 червня 2006 р.) Волинський державний університет ім. Лесі Українки. Луцьк: Вежа, 2016. С.308-311.

161. Чорна Ж. Л. Окремі питання встановлення опіки над фізичними особами. *Університетські наукові записки. 2011. № 2. С. 120-125.*

162. Чумак Р. Цивільно-правова відповідальність за невиконання та/або неналежне виконання договору про надання юридичних послуг. *Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 46-51.*

163. Чурпіта Г. В. Співвідношення способів судового захисту сімейних і цивільних прав та інтересів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. № 34. Том 1. Серія «Право». С. 125–128.*

164. Чурпіта Г. В. Новели окремого провадження. *Право України. 2018. № 10. С. 147-159.*

165. Чурпіта Г. В. Встановлення судом факту народження особи в певний час, у тому числі на тимчасово окупованій території України. *SCIENCIA VINCEMUS! Наукою переможемо!: Друга міжнар. наук.-практ. конф. «Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження: актуальні проблеми», присвяч. 5-річчю створення кафедри нотаріального та*

виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка / [редкол. : Фурса С. Я., Дерій О. О., Нікітюк О. М.]. К.: ЦУЛ, 2016. С. 313–314.

166. Шаповал Л.І., Устименко Т.П. Особливості тлумачення «великої немайнової цінності» дарунка. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №2. С. 40-43.

167. Шаповал Л.І. «Купівля-продаж» автомобіля за генеральною довіреністю. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 10. С. 34-37.

168. Шаповал Л.І. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. №.8 . С. 174-176.

169. Шевченко А. М. Фізичні особи в корпоративних правовідносинах відповідно до Цивільного кодексу України: погляд на питання. *Вісник Національного технічного університету України. Київський політехнічний інститут*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 1. С. 97-101.

170. Шеїн К. Захист прав інтелектуальної власності в доменних спорах. *Юридична газета*. 2021. № 9. С. 8.

171. Шемонаєв В. Морський протест під час оформлення загальної аварії як спосіб забезпечення доказів для підтвердження юридичних фактів. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 70-76.

172. Яворська О. С. Договірні зобов'язання про передання майна у власність: цивільно-правові аспекти : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. 384 с.

173. Яворська О. С. Забезпечення виконання окремих видів договірних зобов'язань з передання майна у власність. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1. С. 73-78.

174. Яковлева Л.В. Правовий статус управителя за договором управління багатоквартирним будинком. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія «Право». 2020. Вип. 62. С. 183-188.

175. Яроцький В. Л. Приватноправовий примус в цивільних охоронних правовідносинах. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25. № 1. С. 219-235.

176. Ярошенко А.С. Визнання судом недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника: проблеми формування єдиної правозастосовної практики. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 66-75.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
3. <http://www.president.gov.ua/> - Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <https://minjust.gov.ua/ddvs> - Департамент державної виконавчої служби
7. <https://erpv.minjust.gov.ua/#/search-private-performer> - Єдиний реєстр приватних виконавців України
8. <http://ww.ccu.gov.ua\uk\index> - Конституційний суд України
9. <http://www.scourt.gov.ua> - інформаційний сервер Верховного Суду
10. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
11. <http://court.gov.ua/sudy/> - Судова влада України
12. <https://hcj.gov.ua> – Вища рада правосуддя
13. <http://vkksu.gov.ua/> - Вища кваліфікаційна комісія суддів України
14. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
15. <http://www.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
16. <http://www.library.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія"